

Sistemli islahatlar, möhtəşəm uğurlar və Qələbə dövrü

İlham Əliyevin növbəti müddətə prezidentlik fəaliyyətinə başlamasından 3 il ötür

2018-ci il aprelin 11-də keçirilən prezident seçkilərində Azərbaycan özünün düzgün və müdrik seçimini edərək cənab İlham Əliyevə etimad göstərdi. Bu gün isə İlham Əliyevə vətəno, xalqa və dövlətə sədaqət andı içərək növbəti müddətə prezidentlik fəaliyyətinə başlamasının üçüncü ili tamam olur.

Azərbaycan öz hədəflərinə doğru sürətlə və inamla irəliləyir

Son prezident seçkilərində xalqımız İlham Əliyevin ətrafında səfərbər olmaqla Heydər Əliyev yolunun, Azərbaycanı yüksəldən inkişaf siyasətinin davam etdirilməsini səs verdi. Bu qələbənin təməlinə Prezident İlham Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi 2003-cü ildən ötən on beş il ərzində gördüyü işlər, Azərbaycanın iqtisadiyyatında, sosial həyatında və digər sahələrdə qazanılan əzəmətli uğurlar, Heydər Əliyev yoluna olan inam dayandır. Bütün bunları rəhbər tutan seçicilərin mütləq əksəriyyəti seçimini məhz ötən dövrün sosial-iqtisadi uğurlarına, nəticəsinə göstərən səmərəli islahatların üzərində

qurdu. Seçkilərin nəticəsi göstərdi ki, vətəndaşlar Prezident İlham Əliyevin sabitliyə, sülhün və firavanlığın möhkəmləndirilməsinə, dövlətçiliyimizin güdrətlənməsinə, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edən siyasətini dəstəkləyir və çox böyük etimad bəsləyir. Bu etimad həm də prespektiv nailiyyətlərə hesablanan siyasi kursun yenilənməsinə və alternativinin olmadığına olan inamın təəcəssümü idi.

Milli Məclisdə keçirilən andiçmə mərasimində İlham Əliyev inkişaf yoluna çıxardığı Azərbaycanın ictimaiyyətə qarşı verdiyi 7 ildə respublikamızın hədəflərini diqqətə çatdırdı, inkişafın yeni prioritetlərini elan etdi. Proqram xarakterli həmin çıxışında İlham Əliyev Azərbaycanın daha da qüdrətli ölkəyə çevrilməsinə, siyasi-iqtisadi islahatların dərinləşdirilməsinə bildirmişdi: "Azərbaycanı daha da qüdrətli ölkəyə çevirəcəyik. Hər bir sahədə bizə konkret proqramlarımız, planlarımız var. Həm beynəlxalq məsələlərlə, həm bölgələrimizin möhkəmləndirilməsi, siyasi-iqtisadi islahatların dərinləşməsi, sosial siyasət, ordu quruculuğu ilə bağlı bizim konkret proqramlarımız var".

Məhz həmin vaxtdan etibarən Azərbaycanda mühüm yeniliklərə səbəb olan islahatlara start verildi. Bu islahatların əsas hədəfləri Azərbaycanı müasir, inkişaf edən və gələcəkdə inkişaf etmiş ölkəyə çevirmək, nöqsanları aradan qaldırmaq, vətəndaşları narahat edən problemləri tamamilə gündəlikdən çıxarmaq, insanların rifah halını yaxşılaşdırmaq idi.

Ötən illərin reallıqları göstərir ki, ölkəmiz bu hədəflərə doğru inamla irəliləyir, Prezident İlham Əliyevin Milli Məclisdə andiçmə mərasimindəki nitqində qarşıya qoyduğu vəzifələr, elan etdiyi inkişaf prioritetləri həyata sürətlə vəsiqə alır. Bu baxımdan ötən 3 il islahatlar konsepsiyasının reallaşması, cəmiyyət həyatına gətirdiyi yeniliklər baxımından əlamətdardır.

Müstəqil və qətiyyətli siyasətin göstəriciləri

Dünya iqtisadiyyatında başlanan böhran son 3 ildə də davam edib. Bütün bunlara, o cümlədən neftin qiymətinin aşağı olmasına baxmayaraq həyata keçirilən islahatların, düşünülmüş iqtisadi siyasətin nəticəsi ola-

raq 2018-2019-cu illərdə Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişafında artım qeydə alındı.

Ötən 3 il həm də quruculuq işlərinin davam etdirilməsi, mühüm enerji və logistik layihələrin başa çatdırılması ilə əlamətdardır. Bu dövrdə Avropanın enerji xəritəsinə ciddi dəyişikliklər edən "Cənub qaz dəhlizinin" bütün seqmentlərinin inşasının başa çatdırılması, Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı Kompleksinin istifadəyə verilməsi ilə yeni enerji və nəqliyyat-logistika infrastrukturunun formalaşdırılması istiqamətində qarşıya qoyulan vəzifələr yerinə yetirildi. Bütün bunlar və Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü müstəqil və çoxşəxli siyasət Azərbaycanın dünyadakı mövqelərini möhkəmləndirdi, o cümlədən Cənubi Qafqazın aparıcı dövləti kimi rolunu daha da artırdı.

2020-ci ilin əvvəlindən ötən müddət isə koronavirus pandemiyası ilə mübarizə dövrüdür. Çindən başlanan pandemiya ilə bütövlükdə dünya mübarizə aparır, amma heç də bütün dövlətlər bu sınaqdan uğurla çıxmağı bacarmırlar.

Ardı 2-ci səh.

Qarabağın dünyanı heyran edəcək zəngin turizm potensialı var

Bu yazın havası 30 illik erməni əsarətindən azad edilən Qarabağ torpaqlarına başqa ovqat bəxş edib. O yerlərdən vaxtilə qaçqın, məcburi köçkün düşmüş insanların, doğma yurd-yuvasına qovuşmaq arzusu ilə ürəyi göynəyənlərin əhvali-ruhiyyəsini qələmə almaq da çətindir... Ötən 30 il ərzində erməni quldur birləşmələri tərəfindən xarəbazarlığa çevrilmiş bu bölgə azadlığa çıxandan bəri yerin də, göyün də üzü güllər desək, yəqin ki, yanılmır.

Təbiət mənzərələri, tarixi abidələri, müalicəvi suları, gözəllik, görməli, bir sözlə, istirahət etməli əraziləri ilə öyündüyümüz Qarabağ sovetlər dövründə də turizm bölgəsi kimi tanınırdı. Yəqin ki, yaşlı nəslin yadındadır, o vaxtlar Umumittifaq əhəmiyyətli marşrutlar çərçivəsində Qarabağ marşrutu çox populyar idi. Bu bölgədə dini, ekoloji, aqroturizm, eləcə də turizmin digər növləri üçün əlverişli imkanlar var idi. Son illər turizmin inkişafı istiqamətində Azərbaycanda irimiqyaslı işlər görülsə də, ən böyük potensiala malik olan Qarabağ və ətraf rayonlar ötən il noyabrın 10-dək işğal altında qaldığından bu bölgə proseslərdən kənar qalmışdı. İlin dörd fəslində füsunkar təbiəti ilə qonaqları heyran edən, saf havası, müalicəvi suları, tarixi abidələri ilə dillərdə dastan olan və 30 ilə yaxın yağı düşmənlə tapdağı altında inləyən bir diyar Ali Baş Komandan İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti və qətiyyətli nəticəsində artıq işğaldan azad edilmişdir. Məmnunluq doğuran odur ki, işğaldan azad olunmuş Qarabağ bölgəsində turizmin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Ekspertlərin fikrincə, indi keçmişdəkindən də səviyyəli, müasir standartlara cavab verə biləcək yerlərimiz var.

Qarabağın taci olan Şuşa turizmin güclü inkişafı üçün xüsusilə böyük potensiala malikdir. Bu şəhərdə Pənəhəli xanın sarayı, Yuxarı Gövhər ağa məscidi, Aşağı Gövhər ağa məscidi, Xurşidbanu Natəvanın evi, Molla Pənəh Vəqifin məqbərəsi, Şuşa mağara düşərgəsi, Şuşa qalası kimi tarixi abidələr və muzeylər diqqətçəkəndir.

Ardı 8-ci səh.

Vaksinlənmə olmasa, pandemiya uzun illər davam edə bilər

Bir ildən çoxdur ki, dünyada COVID-19 adlanan pandemiya tüğyan etməkdədir. Xəstəlik o qədər qəfilən peyda oldu ki, bu, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı mütəxəssisləri, infeksiyonistlər arasında da çətinlik yaratdı. O, tamamilə yenidir və yeni olduğuna görə də dəqiq və effektiv müalicəsi hələ ki, yoxdur. Dünya mütəxəssisləri sınaq üsulu ilə, yoxlamaqla, məlum dərmanlarla müalicə aparmayı tövsiyə etməyə məcbur qaldılar.

Ümidlər 2 variantı iddii: 1) virus öz-özünə yox olacaq, pandemiya qurtaracaq, 2) effektiv vaksin hazırlanacaq və dünya peyvənd yolu ilə bu qorxunc pandemiyadan xilas olacaq. Bu ümidlərin doğrultması üçün zaman, bəlkə də pandemiya şəraitinə nəzərən uzun görünən bir müddət lazım idi. Ona görə də bir çox ölkələrdə aparıcı mütəxəssislər - infeksiyonistlər vaksinin hazırlanması istiqamətində dərhal elmi fəaliyyətə başladılar və elan etdilər ki, hər hansı vaksinin hazırlanması, sınaqlardan keçirilməsi ən azı bir il, bəlkə də daha çox zaman tələb edəcəkdir.

İndi bir ildən artıq vaxt keçib, bu ümidlərdən hansıları özünü doğruldub? Ötən dövr göstərdi ki, koronavirus "öz xoşu ilə" yox olmaq "fikrində" deyil, amma müqayisə üçün deyək ki, məsələn, quş qripi virusu yox olmuşdu. Ən ehtimalı odur ki, koronavirus, bir çox digər viruslar kimi, dünyada insanlarla yanaşı, onların bədəninə yaşayacaqdır. Bu o deməkdir ki, birinci variantı daha ümid yeri qalmamışdır.

Ardı 6-cı səh.

Basılmaz vətənin bu il çörəyi də bol olacaq

Planetimizdə əhalinin sayının sürətlə artması orzaqla təminat sahəsində getdikcə daha çox çətinliklər yaradır. Elə indinin özündə dünyada kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələb təklifi üstələyir. Bu səbəbdən son illər orzaq məhsullarının qiymətləri sürətlə artmağa başlayıb. Belə tendensiya demək olar ki, bütün orzaq növlərində az və ya çox dərəcədə müşahidə edilir.

Ümumdünya Orzaq Təşkilatının (FAO) son məlumatına görə, ən çox qiymət artımı taxıl və taxıl məhsullarında müşahidə olunur. Bu üzündən bir çox ölkələr taxılın ixracını məhdudlaşdırır. Bunun bir səbəbi daxili bazarı hər ehtimaldan sigortalamadırsa, digəri dünya bazarında onun qiymətinin daha da yüksəlməsini gözləməklə əlavə qazanc əldə etməkdir.

Azərbaycanda da buğda ən çox istifadə olunan məhsuldur. Odur ki, dövlət taxıl məhsullarının qiymətinin artmasını qarşısını almaq üçün iki mühüm amildən istifadə edir. Birincisi, taxıl istehsalını artırmaqla idxaldan asılılığın aradan qaldırılmasıdır. İkincisi isə, idxal olunan buğdanın əlavə dəyər verilməsindən azad edilməsidir. Təbii ki, ikinci faktor yardımçı xarakter daşıyır və bu səbəbdən başlıca məqsəd ölkədə taxıl istehsalını artırmaqdır. Başqa sözlə, aqrar sektordə aparılan siyasətdə taxılığın inkişafı ön plandadır. İlk dəfə subsidiyanın taxılıqla məşğul olan fermerlərə verilməsi, yanacaq və gübrələrin onlara pulsuz çatdırılması, yaxud güzəştli şərtlərlə satılması bununla bağlıdır. Güzəştli kreditlərin verilməsi isə bu sahədə çalışan fermerlərə böyük imkanlar yaradır.

Son dövrlər ölkəmizdə iri taxılıqlı təsərrüfatlarının və aqroparkların sayı xeyli artmışdır. Müasir texnika və texnologiyalardan geniş istifadə edən bu təsərrüfatlarda məhsuldarlıq daha yüksəkdir. Belə ki, ölkə üzrə taxılıqlıqda məhsuldarlıq 30 sentner olduğu halda, iri fermer təsərrüfatlarında və aqroparklarda bu rəqəm 55-60 sentner civarındadır.

Ardı 4-cü səh.

Azərbaycanla Belarus arasında siyasi müstəvidə yaranan qırıqlmaz dostluq telləri iqtisadi əlaqələrin bütün istiqamətlərdə dolğun və hərtərəfli inkişafına tökan verir.

Belarus işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə bərpa işlərinə qoşulmağa hazırdır

Bu, İlham Əliyevin nüfuzu, Azərbaycanın isə etibarlı tərəfdaş ölkə olmasının hesabındadır

Hər iki dövlət başçısının qarşılıqlı səfərləri tərəflər arasında yüksək səviyyədə etimadın olduğunu və ölkələrimizin konkret nəticələrə hədəfləndiyini göstərir. Azərbaycan və Belarus iştirak etdikləri bütün beynəlxalq strukturlarda bir-birinə dəstək verir və bu dəstəyin səbəbini obyektiv arqumentlərlə əsaslandırır.

Bu baxımdan cari il aprelin 14-də iki dövlət başçısının iştirakı ilə qarşılıqlı iqtisadi münasibətlərin inkişafına xidmət edən Azərbaycan-Belarus sənədlərinin imzalanması mərasimi də xüsusi əhə-

miyyət kəsb edir. Tədbirdə Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ilə Belarus Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Orzaq Nazirliyi arasında bayturluq sahəsində anlaşma və əməkdaşlıq, ölkəmizin Dövlət Turizm Agentliyi ilə Belarusun Milli Turizm Agentliyi arasında turizm sahəsində əməkdaşlıq və Azərbaycan Energetika Nazirliyi ilə Belarusun Energetika Nazirliyi arasında energetika sahəsində əməkdaşlıq məsələlərinə dair anlaşma memorandumları imzalanmışdır.

Ardı 4-cü səh.

Ermənistanın yeni köç dalgası başlayıb

Ermənistanın davam edən siyasi böhran, ağır sosial-iqtisadi vəziyyət fonunda bu ölkədə demoqrafik problemin kəskinləşməsi müşahidə edilir. Elə "Qraparak" qəzeti də bu fonda yazır ki, Ermənistanın "Zvartnos" və "Şirak" hava limanlarından ucan təyyarələrlə təkcə bu ilin mart ayında 74 min 197 nəfər ölkəni tərk edib.

Qəzet Ermənistanın Statistika Komitəsinə istinadən bildirdi ki, mart ayında Ermənistanın 42 283 vətəndaşı ölkəyə daxil olub. "Qraparak" mart ayında ölkəyə gələn və gedənlər arasında fərqi diqqətə çəkərək 31 min 914 nəfərin Ermənistanı tərk etdiyini vurğulayıb. Qəzet narahatlıqla sual edir ki, Ermənistan və Qarabağdan ermənilər köç edərsə, onların yerini kim tutacaq? Ölkədən köç edənlər yəni əsas etibarilə Rusiyaya üz tutur. Ermənistanın real vəziyyəti və ölkədən Rusiyaya yeni emiqrasiya fonunda demoqrafik problemin daha da kəskinləşəcəyini göstərir.

Bu ölkədə əhalinin sayı rəsmi rəqəmlərdə 3 milyona yaxın göstərilərsə də, realıqda 1,5 milyona belə çatmır. Qalan əhalinin də böyük əksəriyyətinin ölkəni tərk etməyə hazırlaşması demoqrafik baxımdan Ermənistanı yeni fəlakətə sürükləyir. Hazırda Ermənistanı tərk edənlərin mütləq əksəriyyəti əmək qabiliyyətli kişilər, nəsilartırma yaşına çatan gənclərdir. Ümumiyyətlə, ölkəni tərk edən kişilərin 80 faizi reproduktiv yaşdadır. Bu da ölkədə demoqrafik durumu pisləşdirən əsas səbəblər sırasında yer alır.

44 günlük müharibə zamanı da xeyli sayda gəncin qurban verilməsi vəziyyəti bir qədər də pisləşdirib. Statistik məlumatlardan belə aydın olur ki, Ermənistan əhalisinin 46,5 faizini kişilər, 53,5 faizini qadınlar təşkil edir. Cins quruluşu arasındakı fərq getdikcə artır və bu da demoqrafik problemi daha kəskin hala gətirir. Belə disbalansın əsas səbəblərindən biri məhz miqrasiyadır.

Ardı 2-ci səh.

Azərbaycan Respublikasının 2005-ci il 28 iyun tarixli 960-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilmiş, məhdudlaşdırılmış və nəzarət edilən narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya tələb olunan prekursorların siyahıları"nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 20-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının 2005-ci il 28 iyun tarixli 960-IIQ nömrəli Qanunu (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 8, maddə 696; 2009, № 12, maddə 965; 2016, № 6, maddə 995; 2017, № 5, maddə 730) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilmiş, məhdudlaşdırılmış və nəzarət edilən narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya tələb olunan prekursorların siyahıları"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. "I siyahı. Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilən narkotik vasitələr və psixotrop maddələr" bəlməsi üzrə:

1.1. "I. Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilən narkotik vasitələr" fəsilində:

1.1.1. 29-cü maddədə "Dimetpenta-nol" sözü "Dimetpenta-nol" sözü ilə əvəz edilsin;

1.1.2. 38-ci maddədə "Etilmetiltianbu-ten" sözü "Etilmetiltianbuten" sözü ilə əvəz edilsin;

1.1.3. 56-cı maddədə "Kannabis qə-t-ranı, ekstraktı və cəvhəri" sözləri "Həş-iş, həş-iş qatranı, həş-iş yağı" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.4. 78-ci maddədə "MFPP" sözü "MFPP (MPPP, 1-metil-4-fenil-4-piperidinol propionat (efir))" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.5. 83-cü maddədə "Norasetimetad-ol" sözü "Norasetimetadol" sözü ilə əvəz edilsin;

1.1.6. 93-cü maddədə "məhsulu V" sözləri "məhsulu B" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.7. 94-cü maddədə "məhsulu S" sözləri "məhsulu C" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.8. 95-ci maddədə "Pimipodin" sö-zü "Pimipodin" sözü ilə əvəz edilsin;

1.1.9. 96-cı maddədə "Proqetazin" sö-zü "Prohetazin" sözü ilə əvəz edilsin;

1.1.10. 103-cü maddədə "Tebakon"

sözündən sonra "(asetildihidrokodeinon)" sözü əlavə edilsin;

1.1.11. 105-ci, 106-cı, 108-ci və 112-ci maddələr ləğv edilsin;

1.1.12. 115-ci maddənin sonundan nöqtə çıxarılaraq aşağıdakı məz-munda 116-169-cü maddələr əlavə edilsin:

"116. O-(adamantan-1-il)-1-pentil-1H-indazol-3-karboksilat

117. N-(2-adamantil)-1-[[tetrahidropi-ran-4-il]metil]indazol-3-karboksamid (Adamantyl-THPINACA)

118. Akrilofentaniil (akrifentaniil)

119. BDB (əsas və duzları)

120. Benosiklidin

121. Butirfentaniil

122. N-(1-benzilpiperidin-4-il)-N-fenil-propanamid (benzilfentaniil)

123. N-[1-(2H-1,3-benzodioxol-5-il)-propan-2-il]-N-metilhidroksilamin (FLEA)

124. 1-(Benzofuran-5-il)-N-(2-metok-sibenzil)propan-2-amin (5-APB-NBOME)

125. 1-(Benzofuran-2-il)-propan-2-amin (2-APB) və törəmələri

126. 4-(Di(benzo[1,3]dioxol-5-il)(hid-roksi)metil)piperidin-1-karbon turşusu

127. 2-(Difenilmetil)-1-metilpiperidin-3-ol(SCH-5472)

128. Difenil(pirrolidin-2-il)metanol (D2PM)

129. N-[2-(dimetilamino)sikloheksil]-N-metil-3,4-dixlorbenzamid (U-47700)

130. N-(3,3-dimetilbutan-2-il)-1,3-benzodioxol-5-karboksamid

131. 1-Etilpiperidin-3-il-2-hidroksi-2,2-difenilasetat (JB-318)

132. 4-Flüorizobutirilfentaniil (4-FİB, p-FİB)

133. 5-Fenil-N-(piperidin-1-il)-1H-pi-razol-3-karboksamid

134. N-fenil-1-pentil-1H-indol-3-karbo-kamid

135. N-fenil-N-[1-(tiofen-2-ilmetil)pi-peridin-4-il]propanamid (tenilfentaniil)

136. N-(2-fenilpropan-2-il)-1-pentil-1H-pirrol[2,3-b]pirdin-3-karboksamid

137. Furanilfentaniil

138. N-hidroksi-2-[2,5-dimetoksi-4-(propilsulfonil)fenil]etanamin (HOT-7)

139. (6S,6aR,9R,10aR)-9-hidroksi-6-metil-3-[[2R]-5-fenilpentan-2-il]oksi]-5,6,6a,7,8,9,10,10a-oktahidrofentantrin-din-1-il asetat(CP 50,5561)

140. 1-(1H-indol-3-il)-3,3,4-trimetil-pent-4-en-1-on

141. 2-(1H-indol-3-il)-1-morfolinöta-non

142. N-(1-Karbamoil-2-metilpropil)-1-pentil-5-fenil-1H-pirazol-3-karboksamid

143. N-[(1S)-1-karbamoil-2,2-dimetil-propil]-3-(hidroksi-3-metilbutil)-2-okso-benzimidazol-1-karboksamid (PF-03550096)

144. (1-Karboksipropil)-1-pentil-1H-indazol-3-karboksilat

145. Karfentanil

146. Marixuana (kannabis)

147. MBDB (əsas və duzları)

148. 1-(1-Metil-3-metoksisiklohek-sil)piperidin (3-MeO-MPC)

149. N-metil-1,2-difeniletilamin

150. 1-Metilpiperidin-3-il-2-hidroksi-2,2-difenilasetat (JB-336)

151. Metil 2-[[9-(sikloheksilmetil)-9H-karbazol-3-il]formamido]-3,3-dimetilbuta-noat (MDMB-CHMCZCA)

152. 3-[2-(2-Metoksibenzilamino)etil]-1H-xinazolin-2,4-dion (RH-34)

153. 5-Metoksi-3-(2-metoksibenzil)-7-pentil-2H-xromen-2-on (PSB-SB-1202)

154. Metoksiasetilfentaniil

155. Metoksiketamin

156. Morfin metilbromid

157. Naftalin-2-il-1-(2-ftorfenil)-1H-in-dazol-3-karboksilat (3-CAF)

158. Okfentanil

159. Ortoflüorofentaniil

160. Parafüorbutirilfentaniil

161. (1-Pentil-1H-indol-3-il)(pirrolidin-1-il)metanol

162. (1-Pentil-1H-indazol-3-il)(pirroli-din-1-il)metanol

163. Sikloheksil-[1,1'-bifenil]-3-ilkar-bamat (URB602)

164. Siklopropilfentaniil

165. Tetrahidrofuranilfentaniil (THF-F)

166. 3-(2,2,3,3-Tetrametilsiklopropan-karbonil)indol

167. Xaşxaş kütləsi

168. Xinolin-8-il-1-pentil-1H-pirro-lo[2,3-c]pirdin-3-karboksilat

169. 4-Xlor-N-(1-fenetilpiperidin-2-ili-den)benzolsulfonamid.;

1.2. "II. Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilən psixotrop maddələr" fəsilində:

1.2.1. 3-cü maddədə "Brolamfetamin DOB" sözləri "Brolamfetamin (DOB)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.2. 6-cı maddədə "DMT" sözü "DMT (dimetiltriptamin)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.3. 10-cü maddədə "Dronabinol-Delta-9-tetrahidrokannabinol" sözləri "Dronabinol (delta-9-tetrahidrokannabinol)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.4. 11-ci maddədə "Etisiklidin FŞQ" sözləri "Etisiklidin FSH" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.5. 22-ci maddədə "4-metilamiro-neks" sözü "4-metilaminoreks" sözü ilə əvəz edilsin;

1.2.6. 23-cü maddədə "4-MTA" sözü "4-MTA (4-metiltoamfetamin)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.7. 31-ci maddədə "N-etil MDA" sözləri "MDE, N-etil MDA" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.8. 33-cü maddədə "Paraqeksil" sözü "Paraheksil" sözü ilə əvəz edilsin;

1.2.9. 37-ci maddədə "Rolisiklidin (FQP, FSP)" sözləri "Rolisiklidin (FHP, FSP)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.10. 41-ci maddədə "TMA" sözü "TMA (alfa-metilmeskalin)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.11. 44-cü maddədə "Tetrahidro-kannabinol izomeri" sözləri "Tetrahidro-kannabinol (bütün izomerləri)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.12. 45-ci maddədə "2 S-B" sözü "2 C-B" sözü ilə əvəz edilsin;

1.2.13. 47-ci maddədə "BZP-N-benzilpiperazin" sözləri "BZP, N-benzilpiperazin" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.14. 56-cı maddədə "para-metil-4-metilaminoreks (4,4-DMAR)" sözləri "Para-metil-4-metilaminoreks (4,4'-DMAR, 4,4' Dimetilaminoreks)" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2.15. 56-cı maddənin sonundan nöqtə çıxarılaraq aşağıdakı məz-munda 57-82-ci maddələr əlavə edilsin:

57. AB-CHMINACA

58. AB-PINACA

59. ADB-CHMINACA (MAB-CHMI-NACA)

60. ADB-FUBINACA

61. AM-2201 (JWH 2201)

62. CUMYL-4CN-BINACA

63. 3-(2,6-Dixlorfenil)-2-etil-3,4-dihid-roxinazolin-4-on (xlorokvalon)

64. Efedron

65. 3-(2-Etilfenil)-2-metil-3,4-dihidro-xinazolin-4-on (etakvalon)

66. Etilfenidat

67. N-etilnorpetilol (efilon)

68. Etilon

69. 5F-APINACA (5F-AKB-48)

70. 4-Flüoramfetamin (4-FA, 4-FMP, PAL-303, para-flüoramfetamin (PFA))

71. FUB-AMB (MMB-FUBINACA, AMB-FUBINACA)

72. JWH-018

73. MDMB-CHMICA

74. 5F-MDMB-PINACA (5F-ADB)

75. Mefedron (4-metilmetkaton)

76. 2-Metil-3-(2-metoksi-4-nitrofenil)-3,4-dihidroxinazolin-4-on (nitrometakva-lon)

77. Metiopropamin (MPA)

78. (2-Morfolin-4-iletil)-1-fenilsiklo-heksan-1-karboksilat (PRE-084)

79. Pentedron

80. 5F-PB-22 (5F-QUPIC, Xinolin-8-il-1-(5-flüorpentil)-1H-indol-3-karboksilat)

81. UR-144

82. XLR-11.;

2. "II siyahı. Azərbaycan Respublika-sının ərazisində dövriyyəsi məhdudlaşdı-rılan narkotik vasitələr və psixotrop mad-dələr" bəlməsi üzrə:

2.1. "I. Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi məhdudlaşdırılan narkotik vasitələr" fəsilində:

2.1.1. 5-ci maddədə "Kodein və duzları" sözləri "Kodein (əsas və duzları)" sözləri ilə əvəz edilsin;

2.1.2. 7-ci maddədə "Morfin və duzları" sözləri "Morfin (əsas və duzları)" sözləri ilə əvəz edilsin;

2.1.3. 8-ci maddədə "Para-flüorofen-taniil" sözləri "Para-flüorofentaniil" sözləri ilə əvəz edilsin;

2.1.4. aşağıdakı məzmununda 17-18-ci maddələr əlavə edilsin:

"17. (1S,5R,13R,17R)-10,14-dimetoksi-4-metil-12-oxsa-4-azapentasi-klo [9.6.1.0.1,13.05,17.07,18]oktadek-a-7,9,11(18),14-tetraen (dihidrotobain)

18. Propanidid.;

2.2. "II. Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi məhdudlaşdırılan

psixotrop maddələr" fəsilinə aşağıdakı məzmununda 9-10-cu maddələr əlavə edilsin:

"9. N-hidroksi-2-(difenilmetilsulfoni)asetamid (adrafenil)

10. Dekstrotetorfan.;

3. "III siyahı. Azərbaycan Respublika-sının ərazisində dövriyyəsinə nəzarət edilən psixotrop maddələr" bəlməsi üzrə:

3.1. 2-ci maddədə "Alprozolam" sözü "Alprozolam" sözü ilə əvəz edilsin;

3.2. 4-cü maddədə "Amfepramon-Dietilpropion" sözləri "Amfepramon (dietilpropion, fepranon)" sözləri ilə əvəz edilsin;

3.3. 64-cü maddənin sonundan nöqtə işarəsi çıxarılaraq aşağıdakı məzmununda 65-82-ci maddələr əlavə edilsin:

"65. Aprobarbital

66. Brallobarbitol

67. Buprenorfin

68. Dezoksetozolam

69. Diklazepam

70. Etizolam

71. Fonazepam

72. Ftorbromazepam

73. Ftorbromazolam

74. Heptabarbitol

75. Klonazolam

76. Kloniprazepam

77. Kvazepam

78. Meklonazepam

79. Nifoksipam

80. Pirazolam

81. Sinazepam

82. Vinbarbital.;

4. "IV siyahı. Azərbaycan Respublika-sının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya tələb olunan prekursorlar" bəlməsinə aşağıdakı məzmununda 24-29-cu maddələr əlavə edilsin:

"24. Alfa-fenilasetoasetamid (APAA)

25. Alfa-fenilasetonitril (APAAN)

26. 4-Anilino-N-fenetilpiperidin (ANPP)

27. N-fenetil-4-piperidinon (NPP)

28. 3,4-MDP-2-P metil qlisidat (PMK glycidate)

29. 3,4-MDP-2-P metil qlisidat turşusu (PMK glycidic acid).;

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 23 fevral 2021-ci il

"Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 13-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

"Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012,

№ 7, maddə 642; 2018, № 6, maddə 1178; 2019, № 1, maddələr 21, 41) 14.1-ci və 14.2-ci maddələrindən "xəzinə" sözü çıxarılaraq,

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 2 aprel 2021-ci il

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2021-ci ildə respublikamızın ilk ali pedaqoji təhsil ocağının - Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin fəaliyyətə başlamasının 100 illiyi tamam olur.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ölkəmizin təhsil tarixində xüsusi yer tutan, zəngin ənənələrə malik ali təhsil müəssisələrindəndir. Yarandığı vaxtdan etibarən universitet özünə düşən vəzifələri həmişə layiqincə yerinə yetirmiş, respublikamızla yanaşı, bir sıra digər ölkələr üçün elmi-pedaqoji kadrlar hazırlanması işini müvəffəqiyyətlə həyata keçirmişdir. Azərbaycanın tanınmış ictimai, elm və mədəniyyət xadimləri arasında universitetin çox sayda məzunları vardır.

İxtisaslaşmış ali təhsil müəssisəsi kimi Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti müəllim hazırlığı sahəsində və pedaqoji təhsil inkişafı naminə bu gün də uğurlu fəaliyyəti ilə müstəqil Azərbaycanın inkişafına töhfələrini əsirgəmir. Universitetdə qabaqcıl elmi nailiyyətlərdən, innovativ təlim-tədris texnolo-

giyalarından faydalanmaqla ali təhsilin məzmunu və keyfiyyət göstəricilərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində zəruri addımlar atılır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, ölkədə yüksəkixtisaslı pedaqoji və elmi-pedaqoji kadrlar yetişdirilməsi sahəsində mühüm xidmətlərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 100 illik yubileyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 100 illik yubileyinə dair tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 aprel 2021-ci il

2021 Formula 1 Azərbaycan Qran Pri yarışının təşkili və keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasına gələcək əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün viza prosedurlarının sadələşdirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Müəyyən edilsin ki, 2021 Formula 1 Azərbaycan Qran Prisinin təşkili və keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn və bu Sərəncamın 2-ci hissəsində göstərilən sənədlərdən hər hansı birini təqdim edən əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər 2021-ci il mayın 1-dən iyunun 15-dək Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq hava limanlarında viza ala bilərlər.

Tarixin izi ilə

Memarlıq incilərimiz

Ən qədim ziyarətqah - ATƏŞGAH

Ərazisindəki tarixin ayrı-ayrı dövrlərində inşa edilmiş saysız-hesabsız abidələr ölkəmizin ən qədim yaşayış məskənlərindən biri olduğunu təsdiq edir. Həmin abidələr həm də ulularımızın həyat tərzindən, inancından xəbər verir. Bu mənada Abşeron yarımadasında, Suraxanı kəndində yerləşən məbəd maraqlıdır. Arcaq Atəşgah adlanan bu məbəd əsrlərboyu yalnız bu yerlərin sakinləri üçün əhəmiyyətli olmayıb. Təbii qaz çıxışı olan sönməz alovların yerində tikilən, adı "Alov evi" və ya "Alov yeri" mənasını ifadə edən ibadətqaha dünyanı müxtəlif yerlərdən gələn ziyarətçilərin ard-arası kəsilməyib. Onların arasında Aleksandr Düma, Kempfer, Villot, Berezin, Dmitri Mendeleev və başqa məşhurlar olub.

"Qafqaz səfəri" əsərində Aleksandr Düma Atəşgah barədə yazıb: "Nahar qurtaran kimi qapıda hazır dayanacaq faytonlara minib məşhur Atəşgaha getdik. Bakı Atəşgahı, az sayda gələn fransızlar istisna olmaqla, bütün ələmə bellidir. ...Biz tamamilə alovla bürünmüş qapıdan həyəyə girdik. Böyük dördkünc həyətin ortasında günbəzli səcdəgah ucalır. Səcdəgahın ten ortasında abədi alov şöllənir".

Böyük rus kimyaçısı Dmitri Mendeleev rus taciri Konerevin 1855-ci ildə Atəşgahın arxasında tikdiriydi yerə kerosin zavodunda işləyib. O, həyat yoldaşına məktubunda Atəşgahın çox maraqlı məbəd olduğunu yazıb. Bildirib ki, mən indiyə qədər belə məbəd görməmişəm.

Tarixi mənbələrdə yazılanlara gəlince, Bakıtrafi ərazilər erkən orta əsrlərdən etibarən mənbələrdə sönməz alovlar məkanı kimi göstərilir. Tədqiqatçı Sara Aşurbəyli bu barədə ən erkən məlumatları Bizans tarixçisi Panili Prisk tərəfindən verdiyini bildirir. Panili Prisk yazıb ki, farslar tərəfindən qarət olunan hun qoşunları ölkeni qarət edərək Mədiyanın Skifiyaya "suallı qayalarından alov qalxan" başqa yolla qayıdıblar. N.Xanikov bu məlumatın "şəksiz, əbədi Bakı otları"na aid olduğunu qeyd edib.

Tədqiqatçıların fikrincə, Cənubi Qafqazda Zərdüştiliyə ibadət ənənələri burada alov məbədləri inşa etdirən Sasanilərin hakimiyyəti dövründə yayılmağa başlanıb. 930-cu ildə İstəxi "Yollar və ölkələr kitabı"nda bildirib ki, Bakı yaxınlığında sakinləri zərdüşti olan kəndlər var. Bu məlumatı sonradan

ərəb coğrafiyaşünası Əbülqədəri qeyd edib.

Başqa ölkələrdən gələn tacirlər də müqəddəs yer kimi mütləq Atəşgaha baş çəkib, bir neçə gün burada qalıblar. Təxminən XV-XVI əsrlərdən etibarən Şirvan və Hindistan arasında diplomatik və ticari əlaqələr genişləndi. Həmin dövrdə Şimali Hindistandan olan parça və ədviyyat tacirləri, eləcə də şivəizm və siqh monnas sektası mənsublarının hesabına Suraxanı atəşgahı bərpa edilərək hinduist və siqh ibadətqahı kimi istifadə olunub. Buranı müxtəlif dövrlərdə zərdüştilər, hinduistlər və siqhlər ziyarət ediblər.

Xüsusilə XVI-XVII əsrlərdə Azərbaycandan keçən məşhur İpək yolu ilə ölkəmizə gələn tacirlər öz vətənlərinə döndükdə Suraxanıdan yerdən çıxan təbii alovdan da söz açıblar. Beləcə, bura gələn zəvvarların, atəşpərəstlərin sayı artıb.

Bakıdakı oda səcdə etmək üçün gələn hindli zəvvarlar barədə XVII əsr mənbələrində məlumatlar qalmaqdadır. Məbəd ərazisində ən qədim tikili 1713-cü ilə, ən yeni tikili kitabəyə əsasən 1810-cu ildə tacir Kaçananaqaranın hesabına inşa edilmiş mərkəzi altar hesab edilir.

İbadətqahın ətrafında XVIII əsrdə bir-birinə bitişik ibadət zalı, hücrələr və karvansara tikilib. Hücrələrdə davanaqah və qumruki hind ilfıbaları ilə yazılmış müxtəlif məzmunlu kitabələr mövcuddur.

Hazırda məbəd yaxınlığında yerləşən daşlarla doldurulmuş dərin dördkünc qayıda əvvəllər vəfat etmiş dindarların cəsədləri müqəddəs odda yandırılıb. Cəmiyyətdən ayrılıb ibadət-

qah ərazisində yaşayan dindar rahiblər burada müqəddəs alov vasitəsilə bədənlerini və ruqlarını təmizləyiblər. Rahiblər boyunlarından ağırlığı 30 kiloqrama kimi çatan zəncirlər asır, bədənələrinin müxtəlif yerləri zamanadək kalsium oksid üzərində uzanırdılar. Heç bir işlə məşğul olmayan, zəvvarların ianələrinə hesabına yaşayan məbəd kahnələri ölmədən sonra insanın ruhunun dirildiyinə, yenidən yerə qayıdacağına inanırdılar. Onlar bu düşüncədə idilər ki, ruhun hörmətli adam, ya da hansısa heyvan cildində qayıması insanın sağlamlığına müsbət təsirlər karmaların miqdarından asılıdır.

XIX əsrin əvvəllərində məbəd kompleksi dövrümüzə çatdığı görünüşə malik olub. Əsasən hinduslar tərəfindən istifadə olunsada, məbədün memarlığı ənənəvi hinduizm məbədlərinin memarlığından fərqlidir. Abidənin əksər tədqiqatçıları qeyd edirlər ki, ümumi memarlıq xüsusiyyətlərinə görə o, Azərbaycanın şəhər karvansaralarını xatırladır. Bəşşəli həyətin mərkəzində rotunda - pavilyon yerləşir. Həmin rotunda kompleksin əsas alov məbədidir.

Yerli memarlıq ənənələri əsasında inşa edilən Atəşgah eyni zamanda qədim alov altınlarının xüsusiyyətlərini özündə birləşdirir. Memarlıq kompleksi planda bəşşəli çixıntılı və iri giriş portalına malik müdafiə divarları və ərazinin mərkəzində yerləşən dördgüncəli altar - alov məbədidən ibarətdir. Giriş üzərində Şirvan-Abşeron memarlığı məktəbi üçün xarakterik olan qonaq otaqları - balaxana tikilib.

Məbədə 20 çiyəməli daş kitabə var. Birini zərdüşti, 19-nu isə atəşpərəstlər qoyublar. Onlardan 19-u hind, biri fars dilində yazılmışdır. Her kitabədə otaqların neçənci ildə və hansı tacir tərəfindən tikilməsi, həmçinin hind tanrılarına adları qeyd olunmuşdur. Hücrələrdən yaşayış yeri, ibadətqah və karvansara kimi istifadə olunub.

Bəzi hücrələrin giriş qapısının üstündə daş üzərində yazılmış ithaf kitabələri var. XX əsrin əvvəllərində abidəni ziyarət edən Cekson 18 kitabə saydığını yazır. Onlardan ən erkəni Samvat 1770-ci ilə aiddir. Məbədün kitabələrindən 14-ü "B.A.Dornun Qaf-

qaz və Xəzərin cənub sahillərinə səyahət atlası"na daxil edilib. 1950-ci ildə C.M.Uvalva həmin kitabələrdən 16-sını nəşr etdirib.

Kitabələrin bəzisinin sonunda yazılma tarixi qeyd edilib. Bunun əsasında kitabələrin XVIII-XIX əsrlərə aid olması müəyyənləşdirilib. Bəzi hinduizm kitabələri ciddi zədələndiyindən onların oxunması mümkün olmayıb. Atəşgahdakı yeganə zərdüşti kitabəsi dörd sətrlik şeir formasında yazılıb.

1855-ci ildə Atəşgah yaxınlığında zavod tikildikdən sonra məbədün təbii alovları təcridən zəifləyib. Alovları zəifləmə məbədi 1887-ci ildə Rusiya imperatoru III Aleksandr ziyarət edib. 1902-ci il yanvarın 6-da Bakı atəşgahının sonuncu təbii alovu söndü.

XX əsrin əvvəllərində tədqiqatçı M.S.Sayapın Hövsan sakinindən aldığı məlumata əsaslanaraq XIX əsrin ikinci yarısında məbəd ətrafında hələ də oda ibadət edən yaşlıların yaşadığını, onların övladlarının isə artıq müsəlman olduqlarını yazıb.

1925-ci ildən sonra məbəd demək olar ki, tərk edilib. Bu vəziyyət əlli il davam edib. 1975-ci ildə ətraflı restavratsiya işlərindən sonra Atəşgah yenidən ziyarət üçün açılıb. 2007-ci ildə məbəd yenidən restavratsiya olunub.

Azərbaycan Prezidentinin sərəncamına əsasən kompleks ətrafında açılıb sənətdə muzey yaradılıb, kompleks Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu elan edilib.

1998-ci ildə isə Atəşgah UNESCO-nun Ümumdünya irsi siyahısına salınmaq üçün namizəd siyahısına daxil edilib.

Bir ildən çoxdur ki, həyatımızı dəyişən, səyahət etməyi sevənlərə məneələr yaradan pandemiyaadək her il Atəşgah orta hesabla 145.000 nəfər ziyarət edirdi. Bu gün isə burada yerləşən muzey də digər muzeylərimiz kimi, həyatımızın öz məcrasına düşəcəyi, qapılarının ziyarətçilərinə açılacağı günü gözləyir.

Zöhrə FƏRƏCOVA, "Azərbaycan"

18 Aprel Beynəlxalq Abidələrin Mühafizəsi Günüdür

Ermənistan dağıtdığı tarixi abidələrə görə məsuliyyət daşıyır

Xalqımızın mədəni irsi bəşər mədəniyyətinin ayrılmaz bir parçasıdır. Məhz buna görə də çoxəsrlik tarixi keçmişimizdən yadigar qalan maddi-mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi beynəlxalq əhəmiyyət kəsb edir.

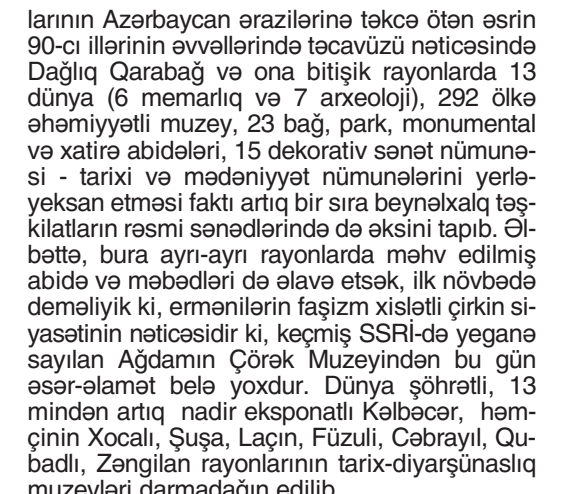
Maddi-mədəniyyət abidələri ilə yanaşı, dini xarakterli məbədlər də bu yerlərin tarixinin qədim və zənginliyini özündə əks etdirir. Coğrafi nöqtəy-nəzərdən harada tikilməsindən asılı olmayaraq, ilk növbədə, onların təbii mühafizəsi nəzərə alınır. Qobustan qayalıqları ilə Azıx mağarasında ilk insanın əl işlərinin dövrünə zədək gəlib çıxmasında da məhz təbii coğrafi amil əsas rol oynayıb.

Təəssüf ki, tarixən bu kimi mədəniyyət nümunələri milli, məhəlli münafiqələrin qurbanlarına çevrilməkdən də şübhələnməyiblər. Erməni işğalçıların talan etdiyi abidələr Azərbaycan xalqının tarixinin və mədəniyyətinin zənginliyini, eləcə də qədimliyini özündə əks etdirirdi üçün qəddarcasına, vəhşicəsinə yer üzündən silinir, yaxud erməniləşdirilir. Təsədüfi deyil ki, dağıdılan, məhv edilən maddi mədəniyyət nümunələrinin arasında təkə Şuşa, Laçın və Qubadlinin rəsm qalereyaları deyil, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan və Kəlbəcərin neinki ərazilərindəki, hətta muzeylərinde qorunub saxlanan sənətlər talan edilərək Ermənistanla daşınıb.

İşğaldan azad edilmiş tarixi ərazilərimizdə Ermənistanın təcavüzkar siyasətinin qurbanlarına çevrilmiş maddi-mədəniyyət abidələrimizlə bağlı mütəxəssislərin fikirlərinə görə və aparılmış monitorinqlərin ilkin nəticələrinə əsasən bu rayonlarda 151 mədəniyyət müəssisəsi, o cümlədən 72 kitabxana, 62 mədəniyyət evi və klub, 8 muzey, 9 uşaq musiqi məktəbinin olduğu deqçiləşdirilib. Sözügedən müəssisələrin hamısı dağıdılmış vəziyyətdədir. Monitorinqlər zamanı 67 tarixi abidə aşkar edilib ki, onlardan 34-ü işğalçılar tərəfindən tamamilə dağıdılıb. Həmin abidələr arasında 62 əhəmiyyətli abidələr də var. Bu vəhşiliklər UNESCO-nun 1954-cü və 1970-ci illərdə qəbul etdiyi konvensiyalara ziddir. Ümumilikdə qeyd etsək, erməni vandalları bu ərazilərdə azərbaycanlıların min illər yaşamasına dəlalat edən izlərin silinməsi ilə məşğul olublar. Buna mədəni terror və təmizləmə siyasəti adı vermək lazımdır. 30 il bundan əvvəl ermənilər birinci etnik təmizləmə aparıb sonra isə mədəni təmizləmə ilə prosesi bitirməyə çalışıblar.

Dağılıq Qarabağda Qafqaz Albaniyasına aid olan Azərbaycanın mirası sayılan çoxsaylı məbədlərimiz, kilisələrimiz, ermənilər tərəfindən özdünlükəşdirilib. Onlar bunu həmin ərazilərə olan iddialarını gücləndirməkdən ötrü edirdilər. Təbii ki, bu, belə davam edə bilməzdi. Saxtaldırılmış tarixi abidələrdə olan faktlar qeydiyyatdan keçiriləcək və bu cinayətlər bütün dünyaya bəyan ediləcək.

Şuşa tarixən abidələr şəhəri kimi tanınıb. Lakin 1992-ci il may ayının 8-dən sonra bu qədim, ulu musiqi beşiyində xalqımıza məxsus maddi-mədəniyyət nümunələri dağıdılıb. Orada "güllənmiş heykəlləri fəryadı" isə beynəlxalq birlikdə sadəcə eşidilmədi. Erməni vandalları

ların Azərbaycan ərazilərinə təkə öten əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində təcavüzü nəticəsində Dağılıq Qarabağ və ona bitişik rayonlarda 13 dünya (6 memarlıq və 7 arxeoloji), 292 ölkə əhəmiyyətli muzey, 23 bağ, park, monumental və xatirə abidələri, 15 dekorativ sənət nümunəsi - tarixi və mədəniyyət nümunələrini yerlə-yeksan etməsi faktı artıq bir sıra beynəlxalq təşkilatların rəsmi sənədlərində də əksini tapıb. Əlbəttə, bura ayrı-ayrı rayonlarda məhv edilmiş abidə və məbədləri də əlavə etsək, ilk növbədə deməliyə ki, ermənilərin faşizm xislətli çirkin siyasətinin nəticəsidir ki, keçmiş SSRİ-də yeganə sayılan Ağdamın Çörək Muzeyindən bu gün əsər-əlamət belə yoxdur. Dünya şöhrəti, 13 mindən artıq nədir eksponatlı Kəlbəcər, həmçinin Xocalı, Şuşa, Laçın, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Zəngilan rayonlarının tarix-diyarşünaslıq muzeyləri darmadağın edilib.

1983-cü ildə UNESCO-nun Beynəlxalq Abidələrin Mühafizəsi Assambleyasının təsis edilməsində də məqsəd diqqət maddi-mədəniyyət nümunələrinin və tarixi ərazilərin qorunmasına yönəlmək olub. Sivilizasiyalı bəşəriyyətin tarixi keçmişinin öyrənilməsinə abidələr xüsusi əhəmiyyət daşıyırlar.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"

Yaddaş

Yeddi qapı məbədi

Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin Hadrud regionu ərazisində füsunkar Yuxusən dağının ətəyində Susanlıq (Möhəris) kəndindəni piyada yolu ilə 1,2, avtomobilla 3,5 kilometr məsafədə inşa edilən abidə qeyri-adi memarlıq üslubuna malikdir. İnşa tarixi tam deqçiləşdirilməyib, amma bir çox tarixçilərin tədqiqat əsərlərində məbədün V-VI əsrlərə aid olduğunu göstərilir. Lakin bu abidənin texniki quruluşu və tikinti üslubu onu V-VI əsr abidələrindən kəskin şəkildə fərqləndirir. Bu da əsas verir deyək ki, məbədün inşa tarixi daha qədimdir.

AMEA-nın Hüquq və İnsan Haqları İnstitutunun əməkdaşı Faiq İsmayılov deyir ki, Yeddi qapı məbədi xüsusi memarlıq quruluşuna malik yeganə abidədir ki, onun oxşarına Azərbaycanın digər ərazilərində rast gəlinmir: "...Elmi ədəbiyyatda Yeddi qapı məbədi haqqında hər hansı bir məlumat yoxdur. Bir çox hallarda bu məbəd haqqında erməni yazarlarının heç bir fakta əsaslanmayan məlumatlarına rast gəlmək olur ki, bu da daha çox ermənilərin Azərbaycana qarşı əsassız ərazi iddialarına xidmət edirdi".

Məbəd haqqında yalnız bir əfsanə var. Əfsanəyə görə, məbəd torpaqlarının azadlığı uğrunda döyüşərkən vəfat etmiş yeddi qardaşın tək bacısı tərəfindən onların xatirəsinə inşa edilib. Yeddi qardaşın şərəfinə tikilmiş xatirə abidəsi zaman-zaman insanları ziyarətqahına çevrilib. Bacının məzarı da məbədün həyatındadır. Bu fədakar qızın məzarı da ziyarətqah kimi tanınır.

"Azərbaycan"

Yadigarlar

Qarabağın daşlaşmış tarixi: qalalar, abidələr

ƏSGƏRAN - Aran Qarabağdan Şuşaya gedən yolun üstündə, Qarqarın hər iki sahilində on səkkizinci əsrə aid qaladur. Çayın vadisinin ən yığcam hissəsində, hücum üçün son dərəcə əlverişli keçiddə inşa edilib. Azərbaycan ərazisində müxtəlif dövrlərdə tikilmiş qalaların heç birinə bənzəmir. Qalın divarlarına, hörgü sistemine və bürclərinin düzünmə görə Dərbənd, Beşbar-

mağ, Gilgilçay qalalarını xatırlatsada, ilk baxışda sadə görünür. Əslində, son dərəcə deqçiləşdirilmiş strateji quruluşu malikdir.

Adi qara və yonma çaylaq daşlarından tikilib. İki istehkamdan ibarətdir. Eni yüz-yüz əlli metr, uzunluğu iki yüz metr olan qalanın uca, qalın divarları boyu, küncələrində irili-xirdəli səkkiz nəhəng bürclü və hamısında da mərtəbə konstruksiyaları, pilləkənlər, mazağallar, müşahidə məntəqələri, nişangahları var.

Daxili quruluşuna fikir verin: hər tərəfdən divarlarla, bürclərlə əhatə olunmuş meydan əsl "ölmə ilgəyi"dir. Yeni eger düşmən qoşunu ağır itki bahasına mühafizə qüvvələrini yarıb, qalaya daxil olarsa, həmlənin hansı tərəfdən edəcəyini seçə bilməyəcək. Çünki lazım gələndə ikinci darvaza taybatay açılıb və ehtiyat zərbə dəstələri döyüşə qoşula bilirdi.

Bundan əlavə, qalanın lap yuxarı tərəfində divarlarla bitişik ikinci istehkam da var. Bütün əlamətlərinə görə yəqin ki, buradə hərbi sursat saxlanılmış və eyni zamanda mühafizə dəstələrinin, gömrükkxana növbətilərinin, qalabəyinin nəzarəti üçün kazarma, köməkçi otaqlar da olmuşdur.

Beləliklə, Aran Qarabağdan Şuşa qalasınadək geniş bir sahə ayıq-sayıq nəzarət altında saxlanılmış, xalqlığın paytaxtına gedən əsas yol gecə-gündüz mühafizə edilmişdir.

muşdur və bir qədər də başqa məqsəd güdüdü. Səddin bir ucu çayın sahilində, o birisi isə dağın zirvəsindədir. Her iki qurtaracağında möhkəm istehkam qurğuları mövcuddur. Uzunluğu üç yüz metr qədər olan bu səddin hündürlüyü doqquz, qalnlığı isə üç metrə yaxındır. Quruluşunda isə hələ dünyanın heç yerində təsadüf edilməyən bir xüsusiyyət var. Çayın lap sahilindəki dördbucaq

şəkilli istehkamdan başlayıb, yamacın sinəsi ilə qalxaraq sət dikkirdəki böyük istehkama qovuşan bu səddin divarları müasir dəhlizlər kimi, iki qatdan ibarətdir və başdan-başa tağbend örtüklüdür. Böyük Çin səddində olduğu kimi, divarın üstü ilə dörd adamın yanaşı hərəkət edə biləcəyi endə yul uzanır. Deməli, döyüş zamanı əsgərlər həm qapalı dehlizlə, həm də səddin üstü ilə əşəğidəki və yuxarıdakı istehkamlarda sərbəst hərəkət edir, aradakı bürclərdə yığırs və beləliklə də, istənilən anda müəyyən nöqtədə hücumu hazır olurlar. Eger çevik strateji manevr tələb olunarsa, səddin ikinci mərtəbəsindən istifadə etmək mümkündür. Ona görə ki, bütün səddboyu mazağallar və atəş açrımları düzülmüşdür.

Rusiya-İran müharibəsi zamanı (1804-1813) rus qoşunlarının düşərgəsi Əsgəran qalası yaxınlığında olub. 1810-cu ildə Rusiya ilə İran arasında sülh danışıqları da məhz bu qalada aparılıb.

ŞAHBULAQ - Şahbulaq kendi yaxınlığında on səkkizinci əsrə aid qala Qarabağ xalqlığının ikinci paytaxtı olub. Bünövrəsi 1748-ci ilin sonlarında vaxtilə I Şah Abbasın inşa etmiş yerdə - Tərnəgüt adlı hündür təpə üzərində və böyük bir bulağın yanında Panəhəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulub. Düşmən qüvvələrin Qarabağa tez-tez hücumu bu müdafiə qalasının sürətlə inşasına səbəb olmuşdu. Ona görə də qısa müddət ərzində qalanın ətrafında bişmiş kərpicdən geniş və möhkəm müdafiə hasarı və bürclər tikilmiş, içərisində ən zəruri inzibati binalar inşa edilmişdi. Mazağallı müdafiə divarlarının hündürlüyü yeddi, bürclərininki isə səkkiz metrə qədər idi. Yeganə giriş yolu şimal tərəfdən idi.

Panəhəli xan Cavanşir Qarabağın adli-sanlı adamlarını, qulluqçuları, sənətkarları burda məskunlaşdırmış, öz iqamətgahını Bayatdan Şahbulağa köçürmüşdü. Sonra məlum olmuşdu ki, bu qala xalqlığın tələbatını ödəyir bilirdi. Qala-şəhər Bayata nisbətən əlverişli və möhkəm bir yerdə olsa da, düşmən qoşunları qarşısında uzun müddət davam getirə bilməzdi. Ona görə də xan geniş məsləhət-məşvərət keçirib, paytaxt kimi başqa bir güdrətli müdafiə qalası tikmək fikrində olduğunu bildirdi. Beləliklə də, Şuşanın əsası qoyuldu. Xalqlığın üçün paytaxtını rəsmiləşdirmək barədə fərman verəndən və öz iqamətgahını ora köçürəndən sonra (1753) Şahbulaq qalası təcridən tərk edilib.

"Azərbaycan"

Biz birlikdə güclüyük!

Vaksinlənmə olmasa, pandemiya uzun illər davam edə bilər

Əvvəlki 1-ci səh.

Dünyanın pandemiya yeganə xilas yolu vaksinləşmədən keçir. Əlbəttə ki, tarixdə ayrı-ayrı ölkələrdə epidemiyalar mövcud olmuşdur, lakin bu epidemiya dünyaya yayılma bilməmiş və pandemiya çevrilməmişdir. Çünki o dövrlərdə dünya "böyük" idi və əhali isə qat-qat az idi, ölkələr arasında sıx əlaqələr, gediş-gəlişlər həddə deyildi. Kiçik ərazilərdə lokallaşmış epidemiyaları, daşıyıcıları olmadığı üçün təsəvvürə məcbur idi.

COVID-19 virusunun insan bədənində "ziyansız" yaşaması üçün, yəni qorxulu olmadan insanlıqla yanaşı yaşaması üçün bütün bəşəriyyətdə dünyəvi immunitet yaranmalıdır. Dünyəvi immunitet nədir?

İnsan o zaman yoluxucu xəstəliyə tutulmur ki, onda həmin xəstəliyə qarşı immunitet mövcud olsun. Dünyəvi immunitet nə üçün mühümdür? İş ondadır ki, indi, müasir texnologiyalar əsasında, informasiyaların sürətlə yayıldığı dövrdə, milyonlarla insanın gəcə-gündüz, arası kəsilmədən hər tərəfə, bir ölkədən digərinə böyük sürətlə yayılması, tezliklə yayılır, ekologiya haradasa pozulursa, o, dərhal dünya ekologiyasına öz mənfi təsiri göstərir və s. Deməli, insanın sağlamlıq problemlərsiz yaşaması üçün hər yerdə, yəni əhalinin hər bir orqanında, hər bir hüceyrəsində sağlamlıq olmalıdır. Dünyəvi immunitet məhz bu nəhəng insanın immunitetidir.

Dünya ölkələrinin liderləri bəşəriyyətin vahid və nəhəng bir canlı olduğunu qəbul etməsələr, buna uyğun davranmasalar, dünya gətirdikə daha çox cətin vəziyyətlərə düşsün və həlli mümkün olan problemlərə qarşı-qarşıya qala bilər. Pandemiya, iqlim dəyişiklikləri, ekoloji tarazlığın pozulmaları, içməli su qıtlığı, enerji növlərinin çatışmazlığının yaranacağına dair şübhələr, proqnozlar belə global problemlərin çox da uzaqlarda olmadığına işarələrdir. Ona görə də belə nəticəyə gəlirik ki, COVID-19 pandemiyası öz-özünə yox olmayacaq. Bu, o zaman baş verə bilər ki, əhalidə dünyəvi immunitet yaranmış olsun.

Hazırda dünyəvi immunitet yaranmayıb. Onun yaranmasını 2 yolu var: təbii və süni yollar.

Təbii yolda müxtəlif və çox uzun sse-narilər mövcuddur. Dünya insanların

ranmışdır ki, bütün ölkələrin, insanların vahid məqsəd uğrunda - Yerdə sağlam həyatın qalması və davam etməsi uğrunda mübarizədə sıx birliyi, əməkdaşlığı tələb olunur. Dünya vahid bir dövlət kimi çıxış etməlidir.

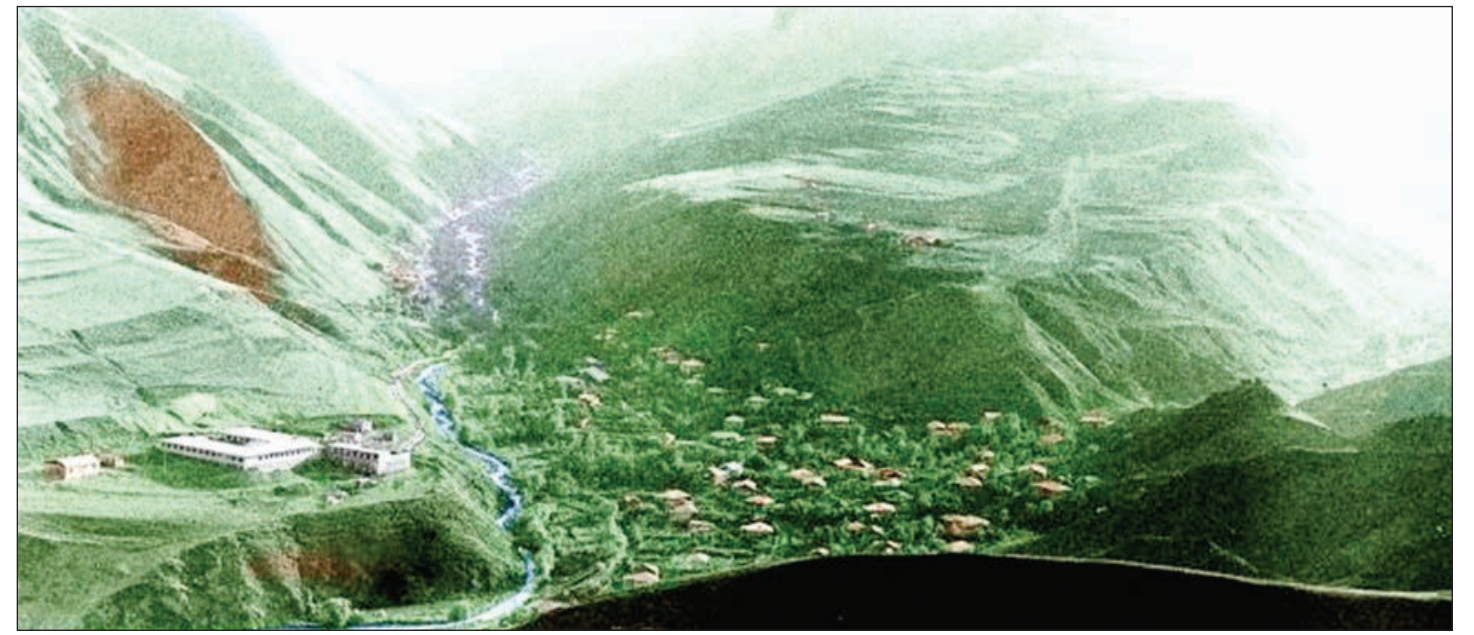
Vaksinlərin təbii dünyəvi immunitetin həm tez yaranmasını, həm də pandemiyanın təsirinin itkisiz olmasını təmin edir. Artıq bir neçə variantda vaksin hazırdır və dünyada tətbiq olunmağa başlanılıb, yeni-yeni vaksinlərin hazırlanması prosesi də davam etməkdədir. Bu, Dünya Tibb Elminin böyük nailiyyətidir. Bizim ölkəmiz də vaksinləri alıb gətirən və vətəndaşlarını peyvənd edən ilk ölkələr sırasındadır. Bu il yanvarın 18-dən ölkəmizdə vaksinləşmə prosesinə start verilib və pilləli şəkildə uçuşla davam etməkdədir.

Vaksinlərlə bağlı bir məsələyə mütəlaq toxunmaq gərəkdir. Pandemiya 2019-cu il dekabrın sonunda Çində başladı və sürətlə bütün dünyaya yayıldı, indi də yayılmaqdadır. Bu yayılma ağır xəstəliklərə səbəb olur, həm də gözəçarpan itkilərlə müşayiət edilir. Pandemiyanın bu dərəcədə sürətlə və geniş yayılmasına baxmayaraq, nə qədər qəribə və səslənsə, çox insanlar bu xəstəliyin olmasına uzun müddət inana bilmədilər və karantin qaydalarına əməl etmədilər, həmin qaydaları nüməyşkarənə surətdə pozmaqda davam etdilər. Nəticədə pandemiya geniş vüsət aldı, qurbanlar - itkilər artdı. İndi pandemiyanın varlığına şübhə edən insanların sayı azalsa da, ətrafımızda belə adamlar hələ də yox deyildir. İndi bu cür inamsızlıq, laqeydlik vaksinlərə qarşı münasibətdə özünü göstərir. İş ondadır ki, bu pandemiya xilas olmağın, virusu zərərsizləşdirməyin ən optimal və yeganə yolu bütün dünya əhalisinin (ya da heç olmasa 80-90 faizinin) effektiv vaksinlə peyvənd edilməsidir. Əhalinin vaksinləşmə prosesi uzun vaxt, ən yaxşı halda, 1 il vaxt apara bilər. Bu müddətdə vaksin olunanlar da olunanlar kimi karantin qaydalarına əməl etməyə borcludurlar, əks halda nailiyyət əldə etmək məsələsi sual altında qala bilər. Onu da qeyd edək ki, vaksinləşmə təkcə insan itkisini sıfıra endirməyəcək, həm də hər cəhətdən, ən əsası, iqtisadi baxımdan hər bir dövlət üçün sərfəli olacaqdır. Ölkəmizə gətirilən və əhalimizə vurulan peyvənd (vaksin) Çin peyvəndidir (SINOVAK) və mütəxəssislərin fikrincə, bu peyvənd ən etibarlıdır. Bunu o fakt təsdiq edir ki, Çin peyvəndi aktivləşdirilməmiş viruslardan istifadəyə əsaslanmıdır.

Mütəxəssislərin fikrincə, pandemiya qarşı olan hazırki vaksinlərin təsir müddəti 6 ay qədərdir. Ömürlük vaksinlər hələ hazır deyil. Bu fakt da epidemioloji vəziyyəti gərginləşdirir. İş ondadır ki, həmin vaksinləşməni başa çatdırmağı əvvəl vaksin vurulmuş insanların yenidən vaksinlərin vurulması zərurəti yarana bilər və onda bu proses tsikli xarakter alır. Amma hələlik başqa yol da yoxdur.

Bu gün dünyanın COVID-19 pandemiyasını yeganə xilas yolu vaksinləşmə prosesi bitənədək karantin qaydalarına ciddi əməl etməkdən ibarətdir.

Şakir NAĞİYEYEV,
AMEA Fizika İnstitutunun "Nüvə və yüksək enerjilər fizikası" laboratoriyasının rəhbəri, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor

Başlıbel faciəsi

Kəlbəcərin ən ucqar kəndində mühasirədə qalanlar 114 gün düşməne baş əyməyib

Azərbaycan torpaqlarına iki ərdir təcavüz edən ermənilərin ötənlik möğlubüyyəti ilə ərazi bütövlüyümüzün təmin edilməsi tarixi ədalətli bərpası kimi yaddaşlara yazıldı. Lakin unudulmayan dəhşətlər və faciələr var ki, onları nə zaman yaddaşlardan silə bilərik, nə bugünkü, nə də gələcək nəsillər...

Kəlbəcər Ermənistanla Azərbaycan arasında bir qala qapısı idi. Ermənilər öz havadarlarının hətərfəli dəstəyi ilə dəfələrlə etdiyi hücumlara Kəlbəcərin igidləri adi silahlarla belə sinə gərək, bir qarşı torpağın işğal altına düşməsinə imkan verməmişdi.

Ötən əsrin 90-cı illərində isə ölkəmizdə siyasi hakimiyyət böhranından istifadə edən erməni silahlı birləşməsi Qarabağa, o cümlədən Kəlbəcəre qəfil hücum etməklə, tarixi ərazilərimizi təcavüzə məruz qoymuşdu. 30 ilə yaxın davam edən bu işğala ötən il son qoyularkən daşnakların necə vandal olduqları dünyaya nümayiş edildi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qətiyyətlə bildirdiyi kimi, hər şeyin zamanı ehtiyacı var. Həmin zaman isə gəldi: 27 sentyabr 2020-ci il tarixində başlayan və 44 gün davam edən Vətən müharibəsi 10 noyabr 2020-ci ildə Ermənistan və onun havadarlarının möğlubüyyəti ilə başa çatdı. Ermənistanın təcavüzkar siyasətini nəticəsində doğma yer-yurdundan qovulan, öldürülən, girov aparılanları bir qismi də kəlbəcərlilər, daha çoxu belkə də rayonun ən iri yaşayış məntəqəsi olan Başlıbel kəndinin camaatı idi.

Kəlbəcərin bütün kəndləri, hətta rayon mərkəzi tamamilə boşalsa da, Başlıbelin əhalisinin əksəriyyəti, xüsusən də yaşlılar ev-əşiyindən çıxmamışdılar. Dünyadan və rayon mərkəzindən xəbərsiz, işsiz, televizivizasiya idilər. Xəbərsiz kənddən çıxarılan da buna görə Tuneldə girov götürüldü, əsir alınaraq Ermənistan, ya da Xankəndiyə aparıldı. Bunu da ucqar kəndlərdə yaşayanlar bildirdilər. Başlıbel camaatı, beləcə, mühasirəyə düşdükələrini çox gec, daha doğrusu, aprel ayının 4-5-dən sonra bildirdilər. Ona görə də ermənilərin kəndə hücumundan əvvəl hələ də qarlı örtülü Dəli-dağda qalmayı qərara almışdılar. Kənddən xeyli aralı dağlardakı kəhə və mağaralar onların sığınacağına çevrilmişdi.

"Qanlı kaha", qarlı dağlar və mağaralar...

...Aradan illər keçsə də, o dəhşətlər nə unudulurdu, nə də, təəssüf ki, isti-isti qələmə alınmış geniş ictimaiyyət çatdırıldı. Nədənə, qələm sahibləri də zaman-zaman başımıza gətirilən faciələrimizin tarixləşdirilməsində öz üzərinə düşən missiyanı tam dənliyi ilə yerinə yetirməmişdilər.

Xocalı, Ağdaban, Qaradağlı, Bağanis Ayrıım, Başlıbel... faciələri əvvəlkilərindən fərqli olaraq yaxşı ki, qələmə alındı. Bu dəhşətlər hələ 1998-ci ildə çapdan buraxılan "Ümid işığı" kitabında oxuculara təsdiq edilmişdir. "Yaralı saz" hekayəsi vasitəsilə. Əslən Başlıbeldən olan jurnalist Elxan Salahlinin 2018-ci ildə çapdan buraxılan "Qanlı kaha" əsəri də məhz həmin faciədən bəhs edir. Müəllifin hadisələrin canlı şahidlərinin ifadələri əsasında qələmə aldığı faciə ermənilərin necə qəddar və amansız olduğunu bir daha təsdiq edir.

Kitabda göstərilir ki, o hadisələrin şahidi, əslən başlıbelli İsmət, Elşad, MəhİR, Müşfiq... kimi döyüşkən oğullar kənd camaatını qoruyub salamat çıxarmaq üçün dağlara çəkilməyi məsləhət bildirmişdilər. Onlar o dəhşətli günlərin qeydlərini edib saxlayıblar ki, gələcək nəsillərə düşmənin necə amansız olduğunu anladılar.

Yaşadığı və işlədiyi Bakıdan doğmaları mühasirədən xilas etməyə gədən İsmət o günləri belə xatırlayır: "Aprelin

18-i idi. Səhər tezdən "Yol yarı" dərindən Portlaya bir maşın çıxdı. Maşından iki nəfər düşdü. Öz aralarında nəse danışdı, çayın o tayındakı kahaları göstərərək maşına oturma qayıtdılar geriye. Keşikçilər bu xəbəri kahadakilərə verib əlavə etdilər ki, düşmənin artıq onların yerini bilir. Oduq ki, tədbir görmək lazımdır. İsmət qız-gəlinə, uşaqlara tapşırırdı ki, kahadan bayıra çıxmaq olmaz. Silahlı gənclər kahanın ətrafında mövqe tutdular. Aradan yarım saat keçməmiş "Deva buluğu" tərəfindən Porttaya iki-üç maşın qaldı. Silahlı quldurlar zirehli geyimli idilər. Xəbərdarlıq atəşi olmadan kahani gülləbaranla tutan düşmənin qüvvələri səsucaldanla tabe olmağı əmr etdilər, əks təqdirdə kahani partlatmaqca hədəfdilər. Xəbərdarlıq kahadakilə qocaları, uşaqları vahimələndirsə də, kimse yerindən tərpənmədi. Ömründə fitnə-fətdən uzaq olan qocalar düşmənin bu alçaq niyyətlərini başa düşmədiklərindən, qırğına səbəb olmadan kahadan çıxmamağı məsləhət bildirdi. Lakin İsmətə Elşad qəti etiraz etdilər. Qocaları isə inadından döndərək çətin oldu. Əlacsız qalıb razılığa gəldilər. İlyimi nəfərə qəddər qala, qadın, uşaq, körpə kahanın qarşısına çıxdı".

Elşad əmisi oğlu İsmətin fikrini davam etdirərək deyir ki, erməni qəddarı kahadan çıxanların arasında silahlıların gəlməyib yenidən əmr etdi: "Haydi, girin içəri kəfətlər, kim varsa qoy çıxsın, yoxsa kahanın kütünü göyə sovuracağa! Dima adlı bir quldur Yaquub kişiyyə yaxınlaşdı ona var gücü ilə bir silə çəkdi: - Sənə demədim ki, kahadakiləri bayıra çağır! Yaquub kişi bildirdi ki, "peyğəmbər haqqı, içəridə heç kim qalmayıb".

Bu, Yaquub kişinin sonuncu kəlməsi oldu. Quduzlaşmış diğa onu üç güllə ilə yerə sərtdi. İsmət buna tablaşmadı, Müşfiqə "hazır ol!" deyib həmin qulduru nişan aldı. Atışma gətirdikə gücləndirdi. İsmətə Mahirə işarə etdim ki, camaatı kahadan çıxarıb yeri dəyişmək lazımdır.

Məni burada tək qoymağa İsmətin ürəyi gəlmədi: - Nə danışırsan, çıxaq da bir yerdə çıxacağıq, qalsaq da bir yerdə qalacağıq, - dedi...

Gecəyarısı dəfn

Elşad o günləri gözleri önünə getirir: "...Kəndin yaxınlığındakı Portta belə dəhşət görməmişdi. Al-qana bələnməsi kənd əhlini basdırmaq üçün qəbir qazırdı. İsmət için-çin ağlayır, səsinə boğurdu ki, düşməni eşitməsin. On iki meyyit var idi. Üçündən başqa qalanları al-qana içində idi. Kəfənsiz şəhidlərin səssiz-səmsiz torpağa tapşırılması uşaqlara ağır bir dərd oldu. Kəndin ilk şəhid balası Namiq torpağa tapşırılan gələn həmi şəxsey-vaxsey getmişdi. Dəlidağa leysan düşmüşdü. "Çalmalı" çalmasını yolum məzarın üstünə sərmişdi. İndi sanki yanaşı yatan bu ürən bədənlərin kimsəsi yox idi. Hamı daşlaşmışdı. Yox, hamının səsi qalmışdı daş altında. Gecəyarısı ağlamaq olardı?! İsmət sakitcə ağlaya-ağlaya torpağı qazır, Mahir meyyitləri öz paltarlarına bükür... - Bu da Bəsatin meyyiti, - kimsə pıçıldayırdı.

Əbərin birini böyük qazın: iki nəfərlik osun. Qorxudan ürəyi partlayan ananın boynuna sarılmış beş-altı yaşlı Zülfüyyə də "buz heykəl"ə dönmüşdü. "Bu "heykəl" basdırmaq olmaz!" - kimsə pıçırımaq istəyir, səsi içində boğulur. Beləcə, bir mezarla dəfn olunur ana-bala..."

O gecə torpağa tapşırılanların kimlər olduğunu xatırlamaq üçün Elşad cibindən çıxardığı qanlı dəftərcəsindən oxuyur: "...Əmrəliyev Məhəmməd, oğlanları Surxay, Çingiz, qızı Aygün, kəndarası "Yetim" ləqəbli tanınan Güllə qarı, Laçından Əhliman, Zərəbdən Vüqar, Hübət kişinin həyat yoldaşı Çiçək..."

Hüseyn kişinin ürəyi kənddə iken partlamış, el adəti ilə dəfn olunmuşdu. Ömür-gün yoldaşı Samama işe yağlar tərəfindən əsir aparılmışdı. Mayaxanım "Böyük qalaça" da, Tutu qarı isə Başlıbel binəsində tək qalıb yiyəsizlikdən ürəyi partlamışdı...

"O dünyadan" gələnler

Üç ay ərzində dağda-daşda gizlənilib düşməne təslim olmamaq onlara onsuz da baha başa gəlmişdi. Həm sayları azalır, həm də yeməyə ərzaqları tükənirdi. Daha kəndlərə girmək də qorxulu idi. Erməni quldurları öyrənməmişdilər ki, qayalar da, mağara və kahalarda silahlar var. Onlar da biznikilərdən qorxurdular. Buna görə də dağlara qalx bilmirdilər.

Bir həftədən artıq idi ki, Başlıbeldən İstisu, Qaraçanlı, Süydülü istiqamətinə yola çıxmışdılar. Tunel bağlı olduğuna görə, ancaq əlac qarlı-tufanlı dağlara qalmışdı: ermənilər hələ oralara qalxa bilməmişdi. Yul uzun, yolcuları yorğun... On-on iki nəfərdən ibarət dəstənin sonuncu zirvəsində gəldiyi yul həm də qorxulu idi. Gündüzlər kəşfiyyata çıxan cavanlar gəcələr bələdçilik edir, yorublu qalanların əlindən tutur, onlarda özləyən "ümid çıxacağı"ni sönməyə qoyurdular.

Aralarında qoca, uşaq, qız-gəlin olan dəstə bir ay idi ki, yola başlamışdı. Öndə və arxada əliləsilahlı cavanlar gəlirdi. Üzgözlərindən açıq, yorğunluq, vahimə yəğən bu tərkivətənlər sanki əsrin o başından başlamışdılar yolu. İllərə bərabər olan o üç ay həm ağır-acılı, həm də şirin xeyala çevrilirdi.

Dağın sonuncu aşırımına az qalmışdı. Bu aşırım olumlu öüm arasında körpü idi. Aşırımdan birçə addım irəlidi həyat, arxada isə əsirlik, girovluq, zülm-zillət dolu dəhşətlər vardı. Hamı heyi kəsilmiş halda sürünür, taqətdən düşmüşlər dizüstü düşərək nəfəs alır və yenidən irəliləyirdi. Əzablı yolların sonuncu addımlarından sanki daş asılmışdı. İki addım yolu iki saata qurtarmaq olmurdu.

Elşad axırıncı nəfərin də aşırımını aşdığını görüb dərin bir ah çəkdi. Qəlbindən keçdi ki, gör bir nəyə sevinirik: torpağı, yurdu yağıya verib, başımızı götürüb qaçırdıq. O, Başlıbeldən gəcəyən ərzaq üçün kəndə girib aşiq İmranın evindən götürüldüyü sazı bura qəddər qoruyub saxlamışdı. Çiyindən aşırıb sazı ilk və son dəfə köynəyindən çıxardı. Dikin qasına qalxıb bayatı çəkdi:

Əzizim oyan, dağlar,
Qəlbimi oyan dağlar,
Bu yan sizsiz qan ağlar,
Nəcədir o yan, dağlar?!

Daş-qayalardan səs çıxdı, sazdan yox. Saz yaralanmışdı. Güllənin qəlpəsi onun çanağını əzmış, telini sırdırılmışdı. Bu da Elşada bir dərd olmuşdu. Üzündü Dəlidağa tutub deməmişdi:

Ay Dalidağ, üstümüzə od ol,
Daha basdı tal dayandı, gəl dilə!
Hayla gəlsin ordan Dədam Qorqudu,
Nə günlərə qalıb görsün bu yurdu...
Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
"Azərbaycan"

Azərbaycanda koronavirusa

2148 yeni yoluxma faktı qeydə alınmış

Azərbaycan Respublikasında koronavirus infeksiyasından 2287 nəfər müalicə olunaraq sağalıb, 2148 yeni yoluxma faktı qeydə alınıb.

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahdan AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, COVID-19 üçün götürülən analiz nümunələri müsbət çıxmış 30 nəfər vəfat edib.

Hazırkı dövrdə ölkəmizdə 298 min 522 nəfərin koronavirus infeksiyasına yoluxması faktı müəyyən edilmişdir. Onlardan 262 min 480 nəfər müalicə olunaraq sağalıb, 4107 nəfər vəfat edib. Aktiv xəstə sayı 31935 nəfərdir.

Ötən müddət ərzində 3 milyon 96 min 740 test aparılıb. Dünən test sayı isə 14583-dür.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	Bu gün 17.04.2021
Ümumi yoluxanların sayı	2148
Ümumi sağalanların sayı	2287
Aktiv xəstə sayı	14583
Ümumi test sayı	3096740
Ümumi ölümlərin sayı	4107
Ümumi yoluxanların sayı	298522
Yeni yoluxanların sayı	2148
Yeni sağalanların sayı	2287
Başlıbel test sayı	14583
Başlıbel ölümlərin sayı	30

Azərbaycanda vurulan vaksin dozalarının sayı 1 milyon 325 min 34-ə bərabərdir

Aprelin 17-də Azərbaycanda yeni koronavirus (COVID-19) infeksiyasına qarşı 25 min 711 doza vaksin vurulub.

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahdan AZƏRTAC-a bildirilib ki, birinci mərhələ üzrə vaksinasiyadan keçənlərin sayı 20 min 18, ikinci mərhələ üzrə peyvənd olunanların sayı 5 min 693 nəfərdir.

Hazırkı dövrdə ölkəmizdə vurulan vaksin dozalarının sayı 1 milyon 325 min 34-ə bərabərdir. Birinci mərhələ üzrə vaksin vurduranların sayı 879 min 356, ikinci mərhələ üzrə peyvənd olunanların sayı 445 min 678 nəfərdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 aleyhinə aparılan vaksinasiya ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	17.04.2021
Vurulan vaksinlərin ümumi sayı	25711
1-ci mərhələ üzrə vaksinasiya olunanların sayı	20018
2-ci mərhələ üzrə vaksinasiya olunanların sayı	5693
Vurulan vaksinlərin ümumi sayı	1325034
1-ci mərhələ üzrə vaksinasiya olunanların sayı	879356
2-ci mərhələ üzrə vaksinasiya olunanların sayı	445678

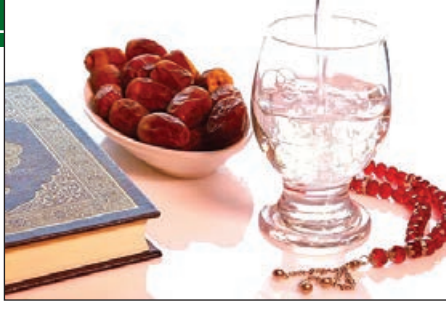
Sağlıq olsun

Ramazanın fəzilətləri

“Gəncliyi qaytaran” möcüzə

Həkim məsləhəti

Ta qədimdən insanlar ac qalmanın sağlamlıq üçün faydalı olduğunu bildirdilər və bu üsuldən istifadə edərək xəstəliklərini sağaldılar. Zaman keçdikcə tibb elmi də aqlığın insan orqanizmi üçün inanılmaz faydalı olduğunu sübut edib.

Azərbaycan Tibb Universitetinin İctimai sağlamlıq və səhiyyənin təşkilatı kafedrasının dosenti Kamran Babayev bildirir ki, hələ qədim dövrlərdə dahi şəxsiyyətlər Hippokrat, İbn Sina, Paraselis qısamüddətli aclığın köməyi ilə müxtəlif xəstəlikləri müalicə ediblər. Müasir təbabət də sübut edir ki, insanların xəstələnməsinə nə əksər vaxt orqanizmin həddindən artıq kalori ilə yüklənməsi səbəb olur. Hazırda da aclıqla müalicə ən qədim, ən davamlı müalicə növü kimi tanınır. Həkim-diyetoloqlar müəyyən müddət ac qalmanın, fərqli növ pəhrizin usullarını təqdim edirlər. Bəzən isə Ramazan ayında tutulan orucu da müalicəvi aclıq kimi qəbul edirlər.

K.Babayev sözlərinə görə, hazırda dünyada alternativ müalicə üsulu kimi aclıq mərkəzləri fəaliyyət göstərir: “Qıdanın insan orqanizminə təsirini araşdıraraq görülmüş amerikalı alim Herbert Şelton bu qənaətə gəlib ki, insan aclığın köməyi ilə bütün xəstəliklərdən tam sağalmaqla “gəncliyini qaytara” bilər. İnsan ac qaldıqda nəinki həzm aparatı, hətta bütün orqanlar dincəlir, bədən həzməndən azad olaraq yüngülləşir və öz-özünü təmizləməyə yönəlir. Belədə işə təbbi ki, enerji sərfi tələb olunmur. Məhz qida ilə aldığımız enerji azaldıqda orqanizm öz ehtiyatlarından istifadəyə başlayır.”

“Oruc zamanı immunitetin zəifləməsinə dair heç bir dəlil tapa bilməyiniz”

Həkim vurğulayır ki, orucutma müddəti uzun olduquna görə, hər gün insana-sahura qalmaq mütləqdir. Bu zaman yaxşı qidalanmaq vacibdir, protein və liflə zəngin qidalara qəbul edilməlidir. Suda bişmiş yumurta, ətdən istifadə olunmalıdır. Tərkibində karbohidrat, zülal, yağ olduğu qidalardan xurma da faydalıdır. Qıdaların qidalara istifadə olunmamalıdır. İftarda isə hədislərdə tövsiyə olunan kimi mədəni 3 yere - hava, qida və su hissələrinə ayırmaq, iftara xurma və su ilə açmaq məsləhətdir. Reflektor vərdişləri dəyişmiş mədə qida qəbulu zamanı müəyyən müddət - təqribən 5-10 dəqiqə sakit vəziyyətdə qalır. Bunu fizioloqlar “reseptiv relaksasiya” dövrü adlandırırlar. Ona görə də qidalanmağa tədricən başlamaq

Şəfali bitkilər

Şirin və faydalı

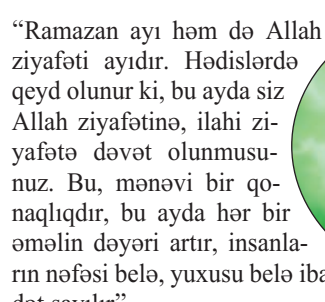

Ramazanda adətən orucu xurma ilə açmaq məsləhət görülür. Türkiyəli həkim Ayça Kaya bildirir ki, xurmanın əsas 6 faydası var və buna görə də mütləq bu meyvəni qida rasionuna daxil etmək lazımdır.

1. Xurmanın tərkibində çoxlu miqdarda lif var. Liflə zəngin qidalara mədədə şişmək toxluq yaradır.
2. Bu meyvənin ehtiva etdiyi liflər bağırsaqların işini asanlaşdırır və qəbzliyin qarşısını alır.
3. İmsakda 2 ədəd xurma yemək insanı tox saxlayır. Xurma ilə qatığı birlikdə yemək qanda şəkəri tənzimləyir və baş ağrısı, yorğunluq kimi halları aradan qaldırır.
4. Xurmanı sadəcə Ramazanda deyil, mütləq olaraq həftənin 3-4 günü yemək lazımdır. Çünki xurma qəlyanaltı üçün ən ideal qidadır. Qəlyanaltı zamanı qatıqla birlikdə yeyilən 5-6 ədəd xurma axşam daha az yeməyinizə səbəb olacaq.
5. Bu şirin meyvə A və B qrupu vitaminləri ilə zəngindir. Buna görə də əsəb sistemini sakitləşdirir, həmçinin görmə qabiliyyətini artırır.
6. Həkim qeyd edir ki, bir ədəd xurma 20 kalori ehtiva edir. Ona görə də hər dəfə 3 ədəddən çox yemək məsləhət deyil.

Mənəvi sağlıq

Ruh və bədən sağlığının harmoniyası - kamilliyə ucaldan ibadət

“Ramazan ayı həm də Allah ziyafəti ayıdır. Hodisələrdə qeyd olunur ki, bu ayda siz Allah ziyafətinə, ilahi ziyafət dövrü olumusunuz. Bu, mənəvi bir qonaqlıqdır, bu ayda hər bir oməlin dəyəri artır, insanların nəfəsi belə, yuxusu belə ibadət sayılır.”

Xalq təbabəti

Baş ağrısının ətirli çarəsi

Ramazanda ayının ilk günlərində bədən oruca alışmadığı üçün bəzən baş ağrısı olur və xüsusilə axşam doğru şiddətlənir.

Baş ağrısını təbii və asan yolla aradan qaldırmaq üçün lavanda yağından istifadə edə bilərsiniz. Baş ağrısını azaldan ən effektiv təbii üsullardan biri olan və gözəl qoxu verən bu bitki baş ağrısına çox yaxşı təsir edir. Lavanda yağını hər gün alınmaza masaj edərək tətbiq edin. Yaxud da 2 və ya 3 stəkan qaynanmış suyun içinə 3-4 damcı bu bitkinin yağından əlavə etdikdən sonra buxarını qoxulayaraq baş ağrısı probleminə qurtulun.

əridilməsi ağızdan, bəzən dəridən də aseton qoxusunun olması ilə müşahidə edilir və sonradan tədricən aradan qalxır, nəticədə damarlar elastikləşir. Mədənin həcmi azalması da həddindən artıq yeməyin qarşısını alınması baxımından faydalıdır.

Beyinin qanla yaxşı təchiz olunması yaddaş üçün faydalıdır. Belə ki, ac qaldıqda beyinin koqnitiv - təfəkkür, yaddaş və s. funksiyaları xeyli yaxşılaşır. Maraqlıdır ki, bir çox dahi yazıçılar, musiqçilər, rəssamlar bu üsuldən istifadə edirdilər, öz əsərlərini yazmadan əvvəl ac qalırdılar.

Həkim qeyd edir ki, aclıq zamanı immun sisteminin fəaliyyəti yaxşılaşır. Məhz bu səbəbdən soyuqdeymə xəstəlikləri bəzən həkimlər daha az yeməyi, çəkinə azaltmağı və çox maye qəbul etməyi tövsiyə edirlər. Bu zaman orqanizm təmizləyir və cavanlaşır. Dərinin vəziyyəti yaxşılaşır. Xərçəngin riski azalır. Ürək və qan damarları daha sağlam olur. Arterial təzyiq tənzimlənir. Orqanizmdə iltihablar azalır. Bir sözlə, orqanizmdə yeni bir immun-mühafizə sistemi yaranır. Oruc tutmaqla bədən və ruhumuz təmizləyir, saflaşır.

Yasəmən MUSAYEVA, “Azərbaycan”

Elmi araşdırma

Aclığa adaptasiya

2016-cı ildə fiziologiya və tibb üzrə Nobel mükafatını 71 yaşlı yaponiyalı alim Yosinori Osumi almışdır.

Osumi hüceyrənin daxil k o m p o n e n t l e r i n i n deqradasiyaya uğraması - autofagiya sahəsində kəşflərə görə mükafatlandırılmışdır.

Osuminin ixtiraları artıq komponentlərin hüceyrələr tərəfindən məhv edilməsi anlamında yeni paradigmanın formalaşdırılmasına gətirib çıxarmışdır. Onun tədqiqatları bir çox fizioloji proseslərdə, məsələn, aclığa adaptasiya və infeksiyaya reaksiya kimi hallarda autofagiyanın əhəmiyyətini dərkəne yol açmışdır.

Belə ki, orqanizm stress vəziyyətinə düşdükdə zaman, autofagiya özünü ən intensiv halına çatır. Məsələn, orqanizm ac qalanda hüceyrə enerjisi öz daxil resursları, yığılmış zərərli maddələrin hesabına istehsal edir. Bu zərərli maddələrlə zərərli, xəstəlik yaradan bakteriyalar da daxildir.

Dünya olduğu kimi

96 yaşlı sehrli ayna

Televizoru hazırlamaq üçün biskvit qutusundan istifadə edildi...

XX əsrin əvvəllərində meydana gələn televiziyanın ilk sistemləri mexaniki olub. O zaman televiziya yalnız təsviri göstərirdi. Televiziyanın ilk mexaniki modulu 1884-cü ildə alman mühəndisi olan Paul Qatlib Nipkov hazırlayıb. O, fırlanan metal diskin köməyi, teller vasitəsilə şəkillərin göndərilməsinə nail olub. Bu texnologiya “elektrik teleskop” adlandırılıb.

Təsvirin məsafəyə ötürülməsi ideyasını mümkün edən Nipkov 1866-cı ildə ideyasını patentləşdirib. Lakin o vaxt insanların düşüncə səviyyəsi belə bir ideyanın qəbuluna hələ tam hazır deyildi. 1873-cü ildə Smit tərəfindən icad edilən növbəti televiziyanın kəşfi yolunda növbəti uğurlu addım oldu. Bu kəşfdən ruhlanan Nipkov ideyasını gərçəyə çevirmək üçün daha bir addım atdı. O, 1884-cü ildə skanlaşdırılan diski ixtira etdi. 1906-cı ildə M.Dikman, K.Ferdinand və Q.Olage təsvirin ötürülməsi üçün enerji mərkəzini - ekranı təkmilləşdirdilər.

Əksər mənbələrdə elektron televizor patentinin məhz Boris Rozinq məxsus olduğu qeyd edilir. İlk hərkətsiz təsvir yayımı məhz 1911-ci ildə bu alimin adı ilə bağlansa da, əsas ixtiraçı kimi şotland mühəndisi Con Logi Berd göstərilir. Bu isə təsadüfi deyildi. Lap uşaq yaşlarında evlərinin arxasında neftli işləyən generator quraşdıraraq Şotlandiyanın Helesburq şəhərində gecə işi yanan ilk evin sakinisi məhz Berd olmuşdu.

1898-ci ildə anadan olan gələcək ixtiraçı 12 yaşında iken evdə balaca bir “telefon stansiyası” qurmuşdu. Bu da ona evdən kənarında dostlarıyla telefonla danışmaq imkanı verirdi. Berdin növbəti fantaziyası axır ki, ilk televizorun gərçək simasını müəyyən etdi: 1925-ci ildə o, biskvit qutusu ilə ikinci bir karton qutunu adi tikiliş yığılması ilə birləşdirib, içərisinə avadanlığın yerləşdirdi və uzaq məsafəyə ötürülmə sifətini göstərən “tutmağı” bacardı. Gənc ixtiraçı 1925-ci il iyunun 25-də bu kəşfini patentləşdirdi. Qutusuna “televizor” adını qoymaq

la, Berd əslində tarixdə öz yerini bir qədər də möhkəmləndirdi.

1929-cu ildə o, ilk televiziya stansiyasını qurdu. Eyni zamanda BBC ilə razılaşma əsasında televiziya verilişlərinin hazırlanmasına start verdi. Tezliklə televiziya bütün dünyaya yayıldı.

1937-ci ildə İngiltərədə elektron şüa borulu televizor kəşf edildi və bu kəşf mexaniki televizoru üstələdi.

1950-ci illərdə, demək olar ki, əksər amerikalı artıq televiziya tamaşaçısı idi. Beləliklə, ikinci Dünya müharibəsindən sonra ABŞ və Qərbi Avropa ölkələrində televiziya erası başladı. Dünyanın ən güclü ikinci ölkəsi sayılan SSRİ isə bu texniki nailiyyəti 1931-ci il aprelin 30-da Moskvada gerçəkləşdirilən ilk sınaq verilişində tətbiq etdi. Həmin ilin oktyabrından vaxtaşırı verilişlərin yayımına start verildi.

İlahə İSABALAYEVA, “Azərbaycan”

İngiltərədəki maraqlı ağ qayalar

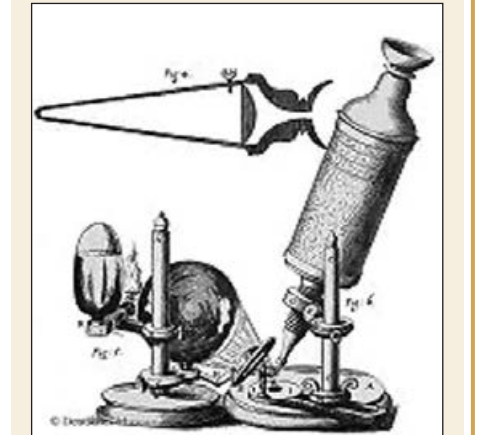
Bu gün təbəşirdən yalnız yazmaq və şəkil çəkmək üçün istifadə edilmiş. Onu bir çox məqsədlərlə istifadə edirlər.

Mürəkkəb, boya, dərman, rezin, kağız düzəltmək üçün təbəşiri başqa maddələrlə qarışdırırlar. Diş pastasının da tərkibində təbəşir var. İngiltərənin cənub sahilində yerləşən məşhur ağ qayalar 100 milyon il əvvəl - təbəşir dövründə yaranmış qalın təbəşir laylarından ibarətdir.

Alimlər insanları niyə heyvanlar aləminə aid edirlər?

Alimlər təsnifat sistemində insanı heyvanlar aləminə aid edirlər. Çünki onurğalı heyvanlarda olduğu kimi, insanda da inkişafın ilk dövrlərində bədəninin dayaqını təşkil edən xorda meydana gəlir.

İnsan insanabənzər meymunlara nə qədər oxşasa da, müəyyən əlamətlərinə görə onlardan fərqlənir. Belə ki, insanda meymundan fərqli olaraq, kəllənin beyin şöbəsi üzvü bədənə bəyildir. Bu, onda şüurun inkişaf etməsinə və əlin əmək alətinə çevrilməsinə səbəb olub.

Təsadüfən tapılmış böyük kəşf

Dünyada ilk mikroskop Hollandiyada təsadüfən meydana gəlib. Onu ilk dəfə 1590-cı ildə yenik ustadı Zaxari Yansen, daha doğrusu, onun övladları təsadüfən ixtira ediblər.

Təxminən 400 il əvvəl Hollandiyada Z.Yansenin oğulları qısa mis borunun içərisinə eymək şüşələri qoyaraq ona baxıblar və bu zaman əşyanın xeyli böyük görünüşündən müşahidə ediblər. Z.Yansen bundan sonra belə şüşəli olan uzun və hərəkətli boru düzəltdi və beləliklə, ilk mikroskop meydana gəlib. Bu mikroskop 3 dəfədən 10 dəfəyədək böyütmə qabiliyyətinə malik idi. Mikroskopun ixtira edilməsi bioloqların qarşısında yeni imkanlar açdı. Onlar heyvan və bitki hüceyrələri - canlı orqanizmlər haqqında çox məlumat öyrənməyə nail oldular.

Təbiətin maraqlı qəribəlikləri

Bəzi bitkilər özlərini heyvanlar tərəfindən yeyilməkdən qoruya bilərlər. Yarpaq və ya gövdələri tikana çevrilən bitkilər bu tikana vasitəsilə özlərini heyvanlar tərəfindən yeyilməkdən qoruya bilərlər.

Lakin bəzi bitkilər özlərini nəinki heyvanlardan qoruya bilərlər, hətta həşəratları belə tuta bilərlər. Başqa sözlə desək, həşəratların özləri həmin bitkilərə yaxın getməkdən çəkinirlər. Çünki həmin bitkiyə yaxın gəldikləri zaman qurbanə çevrilirlər. Məsələn, şeşçiyəyinin yarpaqlarının üzərində yapışqanlı damçılardan ibarət qırıqzımtıl vəziyyətdəki tükcüklər var. Həşərat parıldayan damcı üzərinə qonandan sonra yarpağın üzərindəki tükcüklər qatılaraq həşəratı tutur. Milçəktutan bitkisinin yarpaqları ucuları çixinti şəklində olan iki hissədən təşkil olunub. Həşərat yarpaqlardan birinin üzərinə düşən kimi yarpağın dişçikli küncükləri tədricən bağlanır. Tropik Asiyada bitən nepentes bitkisi də həşəratı həzm edir. Ucu küpə şəklindədir, ətirli nektara malik olan nepentes bitkisinin yarpağının ucundakı küpənin kənarına qonan həşərat sürüşürək küpənin içinə düşür və burada həzm edilir.

Yupiterdə hər kəs Yerdəkindən iki dəfə ağır ola bilər

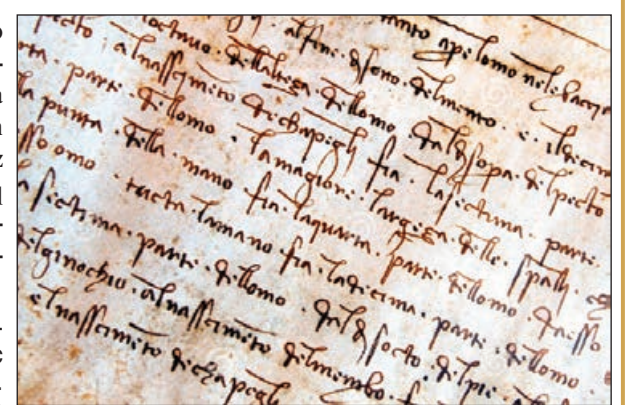
Yupiterin cazibə qüvvəsi öz böyükdür. Orada hər kəs Yerdə olduğundan iki dəfə ağır gələ bilər.

Yupiter o qədər sürətlə hərəkət edir ki, orada gecə-gündüz 10 Yer saatına bərabərdir. Yupiter illi isə Yer illindən 12 dəfə uzundur. Çünki bu planet Günəşdən çox uzaqda yerləşir.

Venera öz oxu ətrafında yavaş fırlanır. Bu planet öz oxu ətrafında 243,02 Yer saatına bərabərdir. Buna görə də Venerada sutkanın uzunluğu 243 Yer gününə bərabərdir.

Yalnız ayna ilə oxuna bilən əlyazmalar

1452-1519-cu illərdə yaşamış İtalyan rəssam Leonardo da Vinçinin əsərlərinin əlyazmalarını yalnız ayna ilə oxumaq olur. Çünki o, solaxay olduğundan sağdan sola yazırdı.

Biologiya elmi 1000 ildən çox demək olar ki, heç kimi maraqlandırmayıb. Ancaq intibah dövründə Leonardo da Vinçi kimi alimlər canlı məxluqların quruluşunu və necə inkişaf etməsinə nail olmaq üçün çalışırdılar.

Tarixin yaddaşına düşən da Vinçi ilk dəfə həm də illik halqalara görə ağacın yaşının müəyyən edilməsinin mümkün olduğunu irəli sürüb. O qeyd edib ki, ağacın ilik halqası onun yaşadığı illərə müvafiq olur.

Böyük Yekaterinanın uğurlarının səbəbkarı

İosif Stalin hesab edirdi ki, Rusiya imperatriçası, Böyük Yekaterina adlanan II Yekaterinanın dahiliyyəti onun dövləti idarə etmək üçün Potyomkini seçməsinə idi.

Qriqori Aleksandroviç Potyomkin II Yekaterina ilə dövlət təxminən 20 il birlikdə idarə ediblər. Potyomkin bir gözünün kör olmasına görə utanırdı. Bunu gizlətmək üçün onun rəsmi həmişə yan rakursunda çəkiliirdi.

Yekaterinanın 67 illik ömründən ən azı 12 sevgilisi olub. O, çox nadir hallarda sevgi münasibətini özünü bitirirdi. Yekaterina öz sevgililərini rəsmi mövqeyə gətirib və Potyomkin ona bu işdə kömək edib. Imperatriça diqqət edirdi ki, sevgililəri Potyomkinə

ehtiram göstərsin. Imperatriçanın sevgi həyatında sabitlik olmadan Potyomkin tarixdə öz yerini tutmaq üçün zaman qazanırdı. Bu sevgi münasibətləri Potyomkinə özünə qarşı kəskin baxışa imkan verirdi.

Potyomkinin hər bəhsində nail olduqları da ehtiram layiqdir. Lakin hesab edilir ki, Potyomkin hər bəhs baxımından layiq olduğu qiymətləndirilməyib. Yekaterina da etiraf edirdi ki, Potyomkin ona yalnız qələbələr gətirib. Çox az sayda general belə qələbələrə qürre-lənə bilirdi.

Potyomkinin ölümü Yekaterinanın həyatında boşluq yaratdı və o, bu boşluğu heç vaxt doldura bilmədi.

Qarabağın dünyanı heyran edəcək zəngin turizm potensialı var

Əvvəli 1-ci səh.

Onlar erməni silahlı birləşmələri tərəfindən dağıdılsa da, yerli memarlıq abidəsi kimi tanınan bu ünvanlarda Azərbaycan Prezidentinin fərman və sərəncamları çərçivəsində bərpa işlərinə başlanılıb. Şuşa, həmçinin tarixi, sağlamlıq və mədəni turizm üçün də böyük imkanlara malikdir. Turşsu yaylaqları, Səki-bulağı, İsa bulağı, Şəmili bulağı, Cıdır düzü və s. turizm üçün geniş perspektivlər vəd edir. Turşsu şefali və müalicəvi suyu ilə sağlamlıq turizminin inkişafına hər tərəfli şərait yaradacaq. Şuşa həm də Qarabağ xalçaçılıq sənətinin mərkəzlərindən biri kimi böyük üstünlüklərə malikdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ikinci Qarabağ müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş Ağdama, Zəngilana, Füzuliyə, Cəbrayıl, Qubadlıya, Şuşaya və Hadruta səfərlərində dəfələrlə vurğulamışdır ki, biz erməni vandallarının darmadağın etdiyi şəhər və kəndlərimizi əsl cənnətə çevirəcəyik. Azərbaycan xalqı buna inanır və öz rəhbərinin qurucunu və yaradıcı lider olduğunu əmindir. İctimaiyyətdə belə bir yəqinlik var ki, bu yerlərə yaxın gələcəkdə böyük turist axını olacaq.

Dövlət başçımız hələ ötən ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş video-konfransda demişdir: "Qarabağ bölgəsinin çox zəngin turizm potensialı vardır. Ona görə indidən turizm marşrutları işlənilməli, marşrutları artırmaq lazımdır ki, artıq həyat bu bölgəyə qayıdandan sonra vaxt itirmədən turizm sektoru da inkişaf etsin. İndidən beynəlxalq turizm sərgilərində - pandemiyadan sonra bu sərgilər bərpa ediləcək. Qarabağ bölgəsinin turizm potensialı, turizm marşrutları, tarixi abidələri göstərilməlidir ki, biz bu bölgəni, doğrudan da, dünya üçün çox cəlbedici bölgə kimi təqdim edək. Nəzərə alsaq ki, Qarabağ bölgəsinin çox zəngin, füsunkar, təkrarolunmaz təbiəti və tarixi abidələri var, əminəm, Azərbaycanın əsas turizm zonasının birinə çevriləcək".

Ölkə rəhbərinin tapşırığına əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərin turizm inkişaf strategiyası hazırlanıb. Sözügedən sənədə görə, turizm məhsullarının hazırlanması üçün ərazilərdə turizm infrastrukturunun qurulması ilə paralel aparılacaq. Əlbəttə, turistlərin təhlükəsizliyinin

təmin olunması başlıca vəzifədir. Əhalinin geri qayıdışı, yaşayışın və infrastrukturun bərpası ilə paralel olaraq orada turizm məhsulları da yaradılacaq. İnvestisiyalar üçün artıq start verilmişdir. Gələcəkdə Füzuli-Xocavənd-Şuşa-Laçın, Füzuli-Cəbrayıl-Zəngilan, Zəngilan-Qubadlı-Kəlbəcər-Laçın, Bərdə-Ağdam istiqamətlərində turizm marşrutlarının təşkilinə nəzərdə tutulur. Regionların ayrı-ayrılıqda turizm potensialında Şuşa yüksək qiymətləndirilir. Bu dəyər bariz nümunəsindən biri də Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə cari ilin əvvəllərində Şuşanın Azərbaycanın Mədəniyyət Paytaxtı elan edilmişdir. Bu şəhərdə mədəni tədbirlərin təşkilini, festivalları, turizm məhsullarının təqdimi, beynəlxalq sərgilərin və digər mədəni-kütləvi görüşlərin keçirilməsi gündəmə olan məsələlərdir. Laçın-Kəlbəcər, Qubadlı-Zəngilanda təbiət, qış və sağlamlıq turizmi inkişaf etdiriləcək, Füzuli-Ağdam-Cəbrayıl isə dağıdılmış mədəniyyət nüsxələri və işğalın nəticələrini göstərmək üçün bezi tikililər turistlərə nümayiş etdirilmək üçün qorunub saxlanılacaq. Çünki turizmin iqtisadi tərəfi ilə yanaşı, siyasi-təbliğati tərəfi də var. Dünya turizm təcrübəsində bu, çox böyük təsir gücünə malikdir. Xatırladaq ki, ötən əsrin əvvəllərində Stalinin tapşırığına əsasən Rusiyada, Uzaq Sibirin yuluzi bilinməyən məşəllərindən birində yaradılmış "Kulak" ölüm kəndinə rəhbər qərş çıxan insanlara zülm verilib. Burada qəddarlığı ilə seçilən erməni xislətli adamlar çalışırdı. 1920-ci ildən 1954-cü ilə qədər 2,4 milyondan çox insanın həyatına son qoyulduğu bu "kənd" indi dünyanın ən

məşhur və maraqlı turizm ünvanlarından biridir. Qarabağda erməni vandalizmini dünya ictimaiyyətinə maddiliyi ilə tanıdan Vətən müharibəsində qənimət kimi götürülmüş zirehli texnika, silah və sursatlar, xüsusilə dinc əhaliyə tuşlanmış "İsgəndər" kimi ölüm saçan silahların qalıqlarının bəşəriyyətə nümayişini özündə əks etdirən muzeylərin yaradılması çox gərəklidir.

Qarabağın bütün bölgələrində, o cümlədən ölkəmizin cənub istiqamətində turist axını üçün əlverişli coğrafi şərait mövcuddur. Xudafərin vasitəsilə İran, Naqxçıvan üzərindən isə Türkiyə turistlərinin gəlməsi gözlənilir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə bu iki istiqamətdən turist axını olacaq. Azərbaycan turizminin prioritet bazaları var ki, Azərbaycan Prezidentinin tapşırığı və tövsiyələrinə əsasən müəyyən qurumlar tərəfindən bu istiqamətdə də layihələr hazırlanır, zəruri tədbirlər həyata keçirilir.

Dövlət səviyyəsində, özəl sektor və alimlərin birgə səyi sayəsində Dağlıq Qarabağın sıfırdan başlanan həm təbii, həm də antropogen turizm resursları gündəmə gətirilir. Bölgədə turizmin inkişafı üçün yeni marşrutlar yaradılır. Dünya standartlarına uyğun magistral yollar çəkilir, beynəlxalq hava limanları tikilir. Bu yerlər dağlıq ərazi olduğundan dağ və alpinizm turizmi xüsusi diqqətdədir. Bundan başqa, gəzintilər, aktiv və ekstremal turizmin inkişafı üçün biri-birindən maraqlı layihələr işlənilir.

Zəngilanda çoxlu sayda termal su mənbələri mövcuddur. Burada tarixi və dini abidələr, çinar meşəsi var. Oduq ki, təbiətinin zənginliyinə görə Qarabağın gələcəyi də

çox ekoturizmle bağlı ola bilər. Bundan səriştəli istifadə edilərsə, çox güman ki, Qarabağ dünyada mühüm ekoloji turizm məkanlarından birinə çevrilə bilər.

Xudafərin körpüsü, Azix mağarası gələcəkdə ən populyar turizm marşrutlarından hesab olunur. Mədəni-tarixi abidələrimiz dağıdılsa da, onların bərpasından sonra həmin istiqamətlərə turların təşkilinə reallaşacaq. Müasir ləpək yolu layihəsi mövcuddur. Azərbaycanca daxil olmaq üçün Qars-İçdir-Naxçıvan marşrutu yaradılacaq, İran ərazisindən dəmir yolu xəttinin çəkilməsindən sonra tur paketinin maye dəyəri də aşağı düşəcək.

Qarabağda baş plana uyğun olaraq aparılan böyük tikinti və quruculuq işləri bölgədə daha çeşidli turizm xidmətlərinə səbəb olacaq. Hazırda əsas diqqət Qarabağın turizm potensialının inkişafına yönəldilib. Beynəlxalq səyahətlərə mərhələli şəkildə yenidən start veriləcək, dünya ölkələrində Azərbaycanın turizm potensialının təbliği sürətləndiriləcək.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə infrastruktur bərpa olunduqdan sonra, ilk növbədə, Azərbaycan vətəndaşlarının həmin ərazilərə səfərləri təşkil edilir. Çünki illərlə həsrətdə qaldığımız yerləri görmək, görmək istəyənlərin sayı minlərdədir. İkinci böyük auditoriya potensialı xaricdə yaşayan Azərbaycan diasporu nümayəndələridir. On milyonlarca azərbaycanlı, elə bizim hamımız Azərbaycanın mədəni mərkəzinə çevrilməsinə qədər Şuşanı görməkdə çox maraqlıyıq.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ! "AZƏRBAYCAN"

qəzetinə 2021-ci il üçün
abunə yazılışı kampaniyası davam edir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır.
Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuatçıyı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

"Azərmatbuatçıyı" ASC (012) 440-46-94, (012) 441-19-91	
"Azərpoçt" ASC	(012) 598-49-55, (051) 225-02-13
"Qaya" firması	(012) 566-77-80, (050) 214-40-53
"Kaspi" MMC	(012) 432-39-55, (012) 510-82-24
"Region Press" MMC	(055) 316-79-01, (050) 316-79-01
"Səma-M" MMC	(012) 594-09-59
"Ziya" LTD	(012) 497-76-96, (050) 306-77-22
"Pressinform" MMC	(012) 598-49-52, (070) 340-01-00
"City press" MMC	(055) 819-09-26

1 illik
124,80 (yüz iyirmi dörd manat səksən qəpik) manat

6 aylıq
62,40 (altmış iki manat qırx qəpik) manat

3 aylıq
31,20 (otuz bir manat iyirmi qəpik) manat

Hörmətli oxucular!
Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemlə
üzlaşsəniz, redaksiyaya (012) 539-59-33 nömrəli
telefonla zəng vura bilərsiniz.

ABUNƏ YAZILMAĞA TƏLƏSİN!

Azərbaycan Respublikası Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyəti Şamaxı Şəhər Nümayəndəliyi tərəfindən Şamaxı şəhəri ərazisində yol qovşağında yerləşən mövcud dairənin və dairə ətrafı avtomobil yollarının təmiri işlərinin satın alınmasına dair
açıq tender elan edir

Elektron satınalmada iddiaçı qismində satınalmaların predmeti üzrə müvafiq təcrübəyə malik mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri iştirak edə bilərlər.

Malgöndərlən (podratçıları) <https://www.etender.gov.az/> - dövlət satınalmalarının vahid internet Portalına (Portal) elektron imzaları və ya asan imzaları vasitəsilə daxil olaraq tender haqqında ətraflı məlumatı əldə edə bilərlər.

Müqavilənin icrasını təmin etmək üçün malgöndərlən (podratçılar) lazımı maliyyə və texniki imkanlara malik olmalıdırlar. Tenderdə iştirak etmək istəyən malgöndərlən iştirak haqqını asan pay vasitəsilə həyata keçirdikdən sonra Azərbaycan dilində tərtib olunmuş tenderin Əsas şərtlər toplusunu Portal vasitəsilə əldə edə və müsabiqə üçün təkliflərini təqdim edə bilərlər.

Tenderdə iştirak haqqı 2000 manatdır.

İştirak haqqı heç bir halda geri qaytarılmır.

Malgöndərlən (podratçılar) tenderdə iştirak etmək üçün aşağıdakı sənədləri təqdim etməlidirlər:

- malgöndərlən (podratçının) tam adı, hüquqi statusu, nizamnaməsi, qeydiyyatdan keçdiyi ölkə və rekvizitləri;
- tender təklifi;
- tender təklifi dəyərini 1 faizi həcmində bank təminatı;
- malgöndərlən (podratçının) son bir ildəki (əgər daha az müddət fəaliyyət göstərsə, bütün fəaliyyəti dövründəki) maliyyə vəziyyəti barədə bank tərəfindən təqdim edilmiş arayış;
- Azərbaycan Respublikasında vergilərə və digər icbari ödənişlərə dair yerinə yetirilməsi vaxtı keçmiş öhdəliklərinin, habelə son bir il ərzində (fəaliyyətini dayandırdığı müddət nəzərə alınmadan) vergi ödəyicisinin Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş vəzifələrinin yerinə yetirilməsi hallarının mövcud olmaması barədə arayış;
- iddiaçının son bir ildəki fəaliyyəti haqqında vergi orqanları tərəfindən təsdiq edilmiş maliyyə hesabatının surəti;
- iddiaçının mikro, kiçik və orta sahibkarlıq meyarlarına uyğun olması haqqında sənəd;

- satınalma prosedurlarının başlanmasından əvvəlki 5 il ərzində özəl və habelə işlərin idarə edən, qulluqçularının peşəkar fəaliyyətləri, yaxud satınalma müqaviləsinin bağlanması üçün ixtisas göstəricilərini yanlış göstərmələri ilə əlaqədar cinayətə görə məhkum olunmaması, yaxud onların müvafiq peşə fəaliyyətləri ilə məşğul olmasının məhkəmə qaydasında qadağan edilməməsi barədə sənəd;
- müflis elan olunmaması, əmlakı üzərinə həbs qoyulmaması, ödəniş yönəlmis girovun olmaması, məhkəmənin qərarı ilə kommersiya fəaliyyəti dayandırılmış şəxs olmaması barədə sənəd;
- öz əmlakından sərbəst və məhdudiyyətsiz istifadə etmək imkanına, habelə ödəmə qabiliyyəti olması barədə sənəd;
- tikintisi icazə tələb olunan bina və qurğuların tikinti-quraşdırma işlərinin icra edilməsi üçün lisenziya;
- işin icrası üçün müqavilə imzalayacağı subpodratçı barədə məlumatlar (subpodratçı cəlb edəcəyi təqdirdə).

İxtisas uyğunluğu sənədləri:

Malgöndərlən işçi heyəti barədə məlumatı - İddiaçının işlərinə yerinə yetirməsi üçün ən azı 10 əməkdaş olmalıdır və həmin əməkdaşların əmək kitabçalarının surəti təqdim edilməlidir.

Malgöndərlən müvafiq sahədə peşəkarlığı və təcrübəsi - İddiaçının 1 oxşar müqavilələr üzrə iş təcrübəsini təsdiq edən sənədlər.

Qeyd olunan sənədlər Azərbaycan dilində düzgün tərtib olunub vaxtında təqdim edildiyi təqdirdə, satınalma təşkilatı tenderdə iştirak etmək istəyən malgöndərləni (podratçını) iddiaçı kimi qeydə alacaq.

Malgöndərlən tenderdə iştirak etmək üçün yuxarıda göstərilən sənədləri (tender təkliflərinin açılışına 7 bank günü qalana qədər) 07.05.2021-ci il saat 11:00-a qədər, tender təklifi və bank təminatını isə 20.05.2021-ci il saat 11:00-a qədər Portal vasitəsilə təqdim etməlidirlər.

İddiaçının təklifləri 21.05.2021-ci il saat 11:00-da Portal vasitəsilə açılacaq. İddiaçılar açılış nəticələri ilə Portal vasitəsilə tanış ola bilərlər.

Tender komissiyası

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tender elan edir

Tenderi keçirən: Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
Ünvan: Bakı şəhəri, Az 1022, S. Vurğun küçəsi, 135

LOT - 1 Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatına dəftərxana ləvazimatlarının satın alınması.

LOT - 2 Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatının 2021-ci il ərzində əvvəlki illərə dair arxiv sənədlərinin qovluqlara cildlənməsi xidmətlərinin satın alınması.

Tender iştirakçıları <https://www.etender.gov.az> - dövlət satınalmalarının vahid internet Portalına (Portal) elektron imzalar vasitəsilə daxil olaraq tender haqqında ətraflı məlumatı əldə etməlidirlər. Tenderdə iştirak etmək istəyən təşkilatlar iştirak haqqını (Portaldə tender predmetinə aid səhifəyə girdikdə iştirak haqqının məbləği göstərilir və tenderdə iştirak haqqı Portaldə asan pay sistemi ilə ödənilir) ödədikdən sonra müsabiqə üzrə təkliflərini Portal vasitəsilə təqdim edə bilərlər.

İştirak haqqı heç bir halda geri qaytarılmır. İddiaçılar tenderdə iştirak etmək üçün Portaldə tender üzrə tələb olunan ilkin sənədləri təqdim etməlidirlər.

Sənədlər Azərbaycan dilində tərtib olunmalıdır (xarici dildə olan tender sənədləri Azərbaycan dilinə tərcümə olunmalıdır). İddiaçılar tender ilə bağlı sualları Portal vasitəsilə satınalma təşkilatı ünvanlaya bilərlər. Tender proseduru "Dövlət satınalmaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun keçiriləcəkdir.

İddiaçılar tenderdə iştirak etmək üçün ixtisas göstəricilərinə dair sənədləri, tender təklifi ilə bank təminatı sənədlərini Portal vasitəsilə Portaldə təyin edilmiş vaxtlarda təqdim etməlidirlər. Tender təklifləri Portaldə təyin edilən tarixdə açılacaq. İddiaçılar açılışın nəticələri ilə Portal vasitəsilə tanış ola bilərlər.

Əlavə suallar üçün 012 404-47-44 nömrəsi ilə əlaqə saxlamaq olar.

QEYD: Tenderdə iştirak, tenderin qiymətləndirilməsi və digər bütün prosedurlar yalnız elektron qaydada Portal vasitəsilə aparılır.

Tender komissiyası

Beynəlxalq aləm

Taliblər polis məntəqəsinə
hücum ediblər

Əfqanıstanın qərbindəki Herat əyalətində minlərlə talibin hücumu nəticəsində 18 nəfər həlak olub, 21 nəfər isə yaralanıb. Bu barədə "Anadolu" agentliyi xəbər verir.

Borno qubernatoru Ba-baqana Zulum hücumunu baş verdiyi Damasak rayonuna yollanıb.

Zulum terrorçularla mübarizənin davam etdiriləcəyini bildirib. Onun dediyinə görə, Bormoda dislokasiya olunmuş hərbiçilərə "Boko Haram"la mübarizə aparmaq üçün daha 12 zirehli döyüş maşını verilib.

Bununla yanaşı, Nigeriya Silahlı Qüvvələrinin rəsmi nümayəndəsi

Nigeriyada "Boko Haram"
18 nəfəri qətlə yetirdi

Məhəmməd Yerima Borno ştatının Mobbar rayonunda "Boko Haram" terrorçularına qarşı növbəti əməliyyatın həyata keçirildiyini bildirib. Aviasiyaın iştirakı ilə keçirilən əməliyyat zamanı çoxlu sayda terrorçu, həmçinin cinayətkar təşkilatın obyektləri məhv edildi.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəhbərliyi və kollektiv nazirliyin əməkdaşı, Maliyyə Elm-Tədris Mərkəzinin direktor müavini

İLHAM MƏHƏMMƏD OĞLU ZEYNALOVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının sədri, Milli Məclisin deputatı Səttar Möhbəliyev "Kurort" QSC-nin prezidenti Əbil Ağasiyevə atası

RİZA QULU AĞASIYEVİN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Qeydiyyat nömrəsi 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində, yığılıb sahifələndirilmiş, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilmişdir

Rəsmi sənəd və çıxışlarda sənədlərlə bərabər, dərəcə üçün göndərilən digər yazılarda fikirlər də Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun olmalıdır

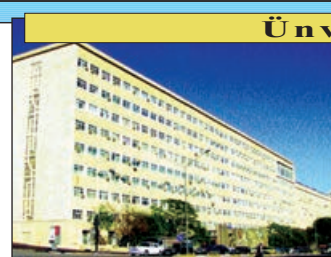
Əlyazmalara cavab verilmir və onlar geri qaytarılmır

Gündəlik qəzet

Tiraj 5209
Sifariş 626
Qiyməti 40 qəpik

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Ünvan

AZ 1073, Bakı şəhəri,
Mətbəə prospekti,
529-cu məhəllə, IV mərtəbə
e-mail:
secretary@azerbaijan-news.az
az.reklam@mail.ru
azerbaijan-news@mail.ru
www.azerbaijan-news.az

Telefonlar

Qəbul otağı - 539-68-71,
Baş redaktor müavini - 538-86-86, 434-63-30,
539-72-39,
Məsul katib - 539-43-23,
Məsul katib müavini - 539-44-91,
Parlament və siyasət şöbəsi - 539-84-41, 539-21-00,
İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,

Beynəlxalq həyat, idman
və informasiya şöbəsi - 432-37-68,
Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 539-63-82
İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Fotoilustrasiya şöbəsi - 538-84-73,
Kompüter mərkəzi - 538-20-87,
Mühasibatlıq - 539-59-33